

HUKUK · TOPLUM · YAŞAM · KÜLTÜR

AKADEMİ KÜRSÜ

T Ü R K İ Y E A D A L E T A K A D E M İ S İ

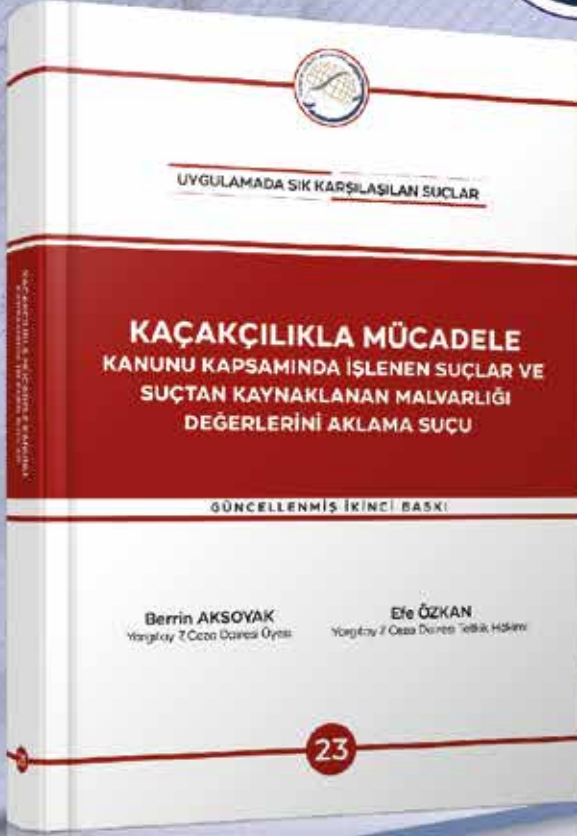
OCAK 2024 · SAYI 17

KANUNİ KÜTÜPHANESİ HİZMETE HAZIR...

**Kutadgu Bilig'e
Göre Türklerde
ADALET ANLAYIŞI**

**Astrohukuk
Perspektifinden
MİLLÎ UZAY MEVZUATI**

**Sıcak Kahve
DAVASI**

YENİ KİTAP

KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE KANUNU KAPSAMINDA İŞLENEN SUÇLAR VE SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU

yayin.taa.gov.tr

@AdaletAkademisi

Değerli Meslektaşlarım,

Akademi Kürsü Dergisi'nin on yedinci sayısı ile yeniden karşınızdayız.

Yine zengin ve renkli bir içerik sizleri bekliyor.

Eserleriyle dergiye katkıda bulunan bütün meslektaşlarımıza şükranlarımızı sunuyoruz.

Türkiye Adalet Akademisi olarak, Cumhuriyetimizin kuruluşunun 100. yıl dönümü olan 2023 yılını çok iyi bir şekilde geride bırakarak 2024 yılına girdik ve Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılına çok iyi bir başlangıç yaptık.

2023 yılında meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerin yanı sıra, dış ilişkiler, toplantılar, organizasyonlar ve eğitim müfredatında yer alan derslere ilişkin kitap yazım çalışmalarını içeren yayın faaliyetlerimiz hız kesmedi.

2024 yılında da aynı inanç ve kararlılıkla çalışmaya devam edeceğiz.

Bu sayımızda yer alan yazıların ilginizi çekeceğini ümit ediyor, iyi okumalar diliyoruz.

Bir sonraki sayıda buluşmak ümidiyle...

Sağlıcakla kalın...

Muhittin ÖZDEMİR

Türkiye Adalet Akademisi Başkanı

AKADEMİ KÜRSÜ

TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ ADINA YAYIN SAHİBİ

Muhittin ÖZDEMİR
Türkiye Adalet Akademisi Başkanı

EDİTÖR

Adnan DÖNDERALP - Hâkim

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Saniye Gizem OKUTAN - Adalet Uzmanı

DİZGİ VE GRAFİK TASARIM

Hüseyin ÖZTÜRK - Ramazan GÜNEY

FOTOĞRAF

Oğuzhan AY

YAYIN YÖNETİM MERKEZİ

Türkiye Adalet Akademisi
Ahlatlıbel Mahallesi Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı
06095 - Çankaya/Ankara
Tel: 0 312 489 81 80 - Faks: 0 312 489 81 01
Web: yayin.taa.gov.tr
E-posta: kulturel.dergi@taa.gov.tr

BASKI

Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası
İstanbul Yolu 13. Km Ergazi /ANKARA
Tel: 0 (312) 278 76 10 - Belgeç: 0 (312) 278 25 68

Dergimizde hukuk, toplum, kültür, yaşam, sanat ve edebiyat gibi birden fazla alanda, akademik olmayan çalışmalar yayınlanmaktadır.

Dergimizde yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlara aittir. Gönderilen eserler başka bir yerde yayımlanmış veya yayımlanacak ise mutlaka belirtilmelidir. Eser sahipleri eser başlığının altında isim, ünvan ve e-posta adreslerini belirtmelidirler. Eserler e-posta ekinde dijital olarak (word dosyası vb. formatlarda) gönderilmelidir. Yayımlanan eserler için telif ücreti ödenmez.

Eserlerinizi kulturel.dergi@taa.gov.tr adresine yollayabilirsiniz.

ISSN NO: 2149-2050

İCİND EKİLLER

4**HABERLER****ASTROHUKUK PERSPEKTİFİNDEN MİLLÎ UZAY MEVZUATI**

Onur Utku SEVİM / Hâkim-Öğretim Görevlisi

32**40****ADLİ YARDIM****BİR KİTAP BİR YAZAR - MEKTEB-İ HUKUK GÜNLERİM**

Aktan Oral OKUDUCU / Uzman

44**49****KUTADGU BİLİĞ'E GÖRE TÜRKLERDE ADALET ANLAYIŞI**

Prof. Mehmet Ali ÇAKMAK / Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi

HUKUK TERİMLERİ**56****58****SUÇ DAVRANIŞINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER**

Dr. Adonis Çiğdem ERKUNT KANOĞLU / Psikolog

BİR SOKAK ÖYKÜSÜ

Mustafa YATMAZ / Hâkim

64**68****SICAK KAHVE DAVASI***Güven Veren Adalet İçin Etkin Eğitim*

AKADEMİDEN HABERLER

Kanuni Kütüphanesi Hizmete Hazır...

34 Sayılı Türkiye Adalet Akademisi Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve Türkiye Adalet Akademisinin Teşkilatı ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile hukuk ve adalet alanını ilgilendiren mevzuat, mahkeme kararları, belgeler ve yayınların ilgililerin kullanımına sunulmasını sağlamak üzere Türkiye Adalet Akademisine, kütüphane ve bilgi bankası kurmak ve bunlarla ilgili tüm işlemleri yapmak görevi verilmiştir.

Hâkim ve savcı adaylarına yönelik meslek öncesi eğitim, hâkim ve savcılara yönelik meslek içi eğitimden sorumlu bir kurum olan Türkiye Adalet Akademisinin yenilenen ve güçlenen yapısı ile birlikte

eğitim çalışmalarına ve hukuk kültürüne katkı sağlamak amacıyla, uzmanların fikirlerine başvurularak ve Akademi bünyesine uzman kütüphaneciler dâhil edilerek yeni bir kütüphane kurulmasına karar verilmiştir.

İnşaatı tamamlanan ve hizmete açılan Kanuni Kütüphanesinin resmi açılışının 2024 yılı içerisinde yapılması planlanmaktadır.

1890 metrekare kullanım alanı ile iki kattan oluşan aynı anda 250 kişiye çalışma imkânı sunan kütüphanenin giriş katında ödünç-iade bankosu, 7/24 çalışma alanı, elektronik kaynakları araştırıp kullanmak için 15 adet bilgisayarın yer aldığı bilgisayar salonu, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları

satış bürosu ve kafeterya bulunmaktadır.

Kütüphanenin 1. katında ise Kanuni Kütüphanesi Koleksiyonu, çalışma alanları ve grup çalışma odaları yer almaktadır.

Kütüphanemizde SirsiDynix Symphony Otomasyon Programı kullanılmaktadır. Kataloglama, Ödünç İade, Kullanıcı Kaydı, Rezerv, Sayım gibi işlemler bu programla yapılmaktadır

Kütüphane kaynakları Dewey Sınıflandırma Sistemi'ne göre tasnif edilmektedir. Hukuk konulu yayınların çoğunlukta olduğu koleksiyonda tarih, edebiyat, felsefe ve psikoloji, din, toplum bilimleri, dil ve dilbilim, teknoloji ve sanat konulu 35 bin kaynak bulunmaktadır.

Zaman içerisinde kaynak sayısının 60 bine ulaştırılması hedeflenmektedir.

Kanuni Kütüphanesi bünyesinde elektronik kaynaklar için altyapı oluşturulmuştur.

Bu kapsamda; Turcademy, Jurix, Lexpera ve HeinOnline veri tabanlarına abonelikler sağlanmıştır.

KÜTÜPHANEYE NEDEN "KANUNİ" İSMİ VERİLDİ?

Kanuni Sultan Süleyman olarak da bilinen Sultan I. Süleyman, Osmanlı İmparatorluğu tarihinin en etkili ve önemli hükümdarlarından biri olarak kabul edilmektedir.

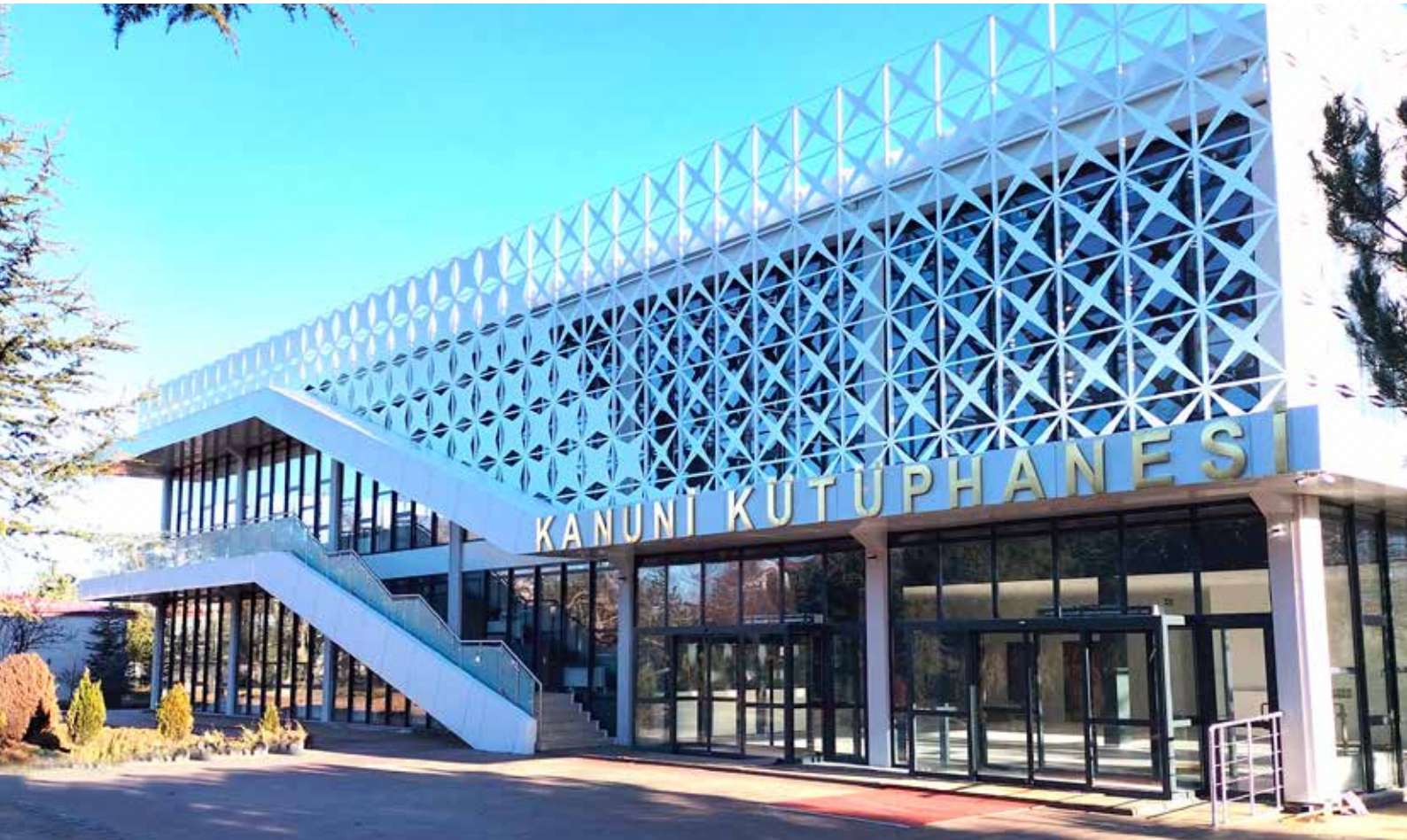
Sultan I. Süleyman, askerî ve siyasi başarılarının ötesinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun hukuk sistemine de dönüştürücü nitelikte katkılarda bulundu. Kanunların kodlanması, yasal otoritenin merkezleştirilmesi, kanun önünde eşitlik vurgusu, ceza adaleti reformları, mülkiyet haklarının korunması ve aile hukukunda reformlar yoluyla Sultan I. Süleyman, daha iyi yapılandırılmış, adil ve verimli bir hukuk sisteminin temellerini attı.

Yaptığı hukuk reformları, sadece Osmanlı İmparatorluğu'nu etkilemekle kalmadı; aynı zamanda İslam dünyasındaki diğer ülkelerin

hukuk sistemleri üzerinde de kalıcı bir etkiye sahip oldu.

Amerika Birleşik Devletleri'nin başkenti Washington'da bulunan ve ilk cumhurbaşkanı George Washington tarafından inşa ettirilen Amerikan Kongre Binası'nda 1945

yılında yapılan tadilatla, yeni bir düzenlemeyle, Temsilciler Meclisi galerisine dünyaca ünlü kanun yapımcılarının portreleri konulması kararlaştırıldı.

ABD Kongresi tarafından onaylanan kararın ardından uzmanların araştırmaları neticesinde dünyanın büyük kanun yapımcılarından 23 isim tespit edildi ve mermer plakalar üzerine portreleri yapıldı.

Sivil ve askerî alanda yaptığı kanuni düzenlemelerden dolayı "Kanuni" ünvanıyla anılan I. Süleyman'ın portresi de Temsilciler Meclisinin toplantı salonunun duvarında büyük kanun yapımcıları arasında yerini aldı.

Bu noktadan hareketle kütüphaneye Türk hukuk tarihinde önemli yere sahip olan, hukuk alanını daha düzenli ve sistematik hâle getiren ve "Kılıcın yapamadığını adalet yapar." sözüyle adaleti yücelten Sultan I. Süleyman'a verilen "Kanuni" ünvanından esinlenilerek "Kanuni Kütüphanesi" ismi verilmiştir.

WEB SAYFASI

www.kanuni.taa.gov.tr adresi üzerinden kütüphane web sayfasına erişim sağlanabilir. Web sayfasından kurum içinden veya kurum dışından katalog taraması yapılabilir. Abonelikleri tamamlanan veritabanlarına ve kütüphane ile ilgili duyurulara erişilebilir.

BASILI KAYNAKLAR

<https://kanuni.taa.gov.tr> ya da <https://katalogkanuni.taa.gov.tr> adreslerinden birine giriş yapılarak ana ekranda yer alan arama butonundan kütüphanede bulunan basılı kaynaklar taranabilir.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Kütüphane sayfasının üst tarafında yer alan veritabanları kısmından abonelikleri tamamlanan veritabanları görülebilir, arama yapılacak veritabanı seçilerek tarama işlemi gerçekleştirilebilir.

KÜTÜPHANE HESABIM

Türkiye Adalet Akademisinde eğitim gören adaylar, hâkimler ve savcılar ile Akademi personeli kütüphanenin doğal üyesidir.

Her üye kütüphaneden yararlanabilmek için kendi işlemlerini yapabileceği bir kütüphane hesabı oluşturmalıdır.

Akademide eğitim gören adayların Kanuni Kütüphanesine üyelik işlemleri otomatik yapılmaktadır. Diğer kullanıcılar ise sicil numaralarıyla kütüphaneye üye olmalıdır.

Giriş

Kullanıcı adı:

Şifre:

Giriş

Uluslararası Aile Hukuku Sempozyumu Düzenlendi

**Adalet Bakanlığı,
Aile ve Sosyal Hizmetler
Bakanlığı, Türkiye
Adalet Akademisi ve
Avrupa Konseyi İş Birliği
ile, 1-3 Kasım 2023
tarihlerinde Ankara'da,
"Uluslararası Aile
Hukuku Sempozyumu"
düzenlendi.**

Adalet Bakanı Yılmaz Tunç ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş, Ankara'da düzenlenen Uluslararası Aile Hukuku Sempozyumu'nun açılışında konuşular.

YILMAZ TUNÇ: 8 BİNE YAKIN İNSAN HAYATINI KAYBETTİ

Sempozyumun açılışına katılan Adalet Bakanı Yılmaz Tunç, konuşmasına başlarken Gazze'de yaşanan drama dikkati çekti.

Tarihin gördüğü en büyük utanç tablolarından birisinin Gazze'de yaşandığını belirten Tunç, "Dışişleri Bakanımız etkin bir diplomasi faaliyeti göstererek oradaki

çocuk katliamlarının, sivil katliamlarının durması noktasında yoğun bir gayret gösteriyor.

Bütün dünyanın burada sesini çıkarmasını istiyoruz. Avrupa Birliğinin, Avrupa Konseyinin kadın hakları ve çocuk hakları konusunda hassas olduğunu görüyoruz ve takdirle karşılıyoruz.

Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi temsilcileri kadınların, çocukların korunması noktasındaki fikirlerini ifade ederken şunu da beklerdik 'Filistin'deki kadın katliamlarının, çocuk katliamlarının durdurulması noktasında da Avrupa Birliği olarak, Avrupa Konseyi olarak yüksek sesle sesimizi yükseltiyoruz' demelerini de

beklerdik. Bundan sonra da bunu bekliyoruz.

Bu insanlık dışı saldırılarda 8 bine yakın insan hayatını kaybetti. Bunlar sivil insanlar, 3 bin 500'den fazlası çocuk, bir yaşın altında 444 bebek katlediliyor ve dünya susuyor. Maalesef hep beraber üzülerken görüyoruz.

Dini, dili, ırk, rengi ne olursa olsun bir yaşındaki bebekler bombaların altında can verirken, dünya liderlerinin, devlet başkanlarının ve hükûmet başkanlarının sessiz kalması demek, o bebeklerin katliamına ortak olması demektir. İsrail'in bir örgüt gibi davranmasının önüne geçilmelidir." ifadelerini kullandı.

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÖNLENMESİ VE KADININ KORUNMASI HUSUSUNDA HASSASIZ

Sempozyum'da, anayasal düzeyde aile ilgili yapılan düzenleme ve çalışmalara değinen Tunç, şunları söyledi: "Aile hukuku alanında uygulamaya dair ihtiyaçların giderilmesi her zaman öncelikli hedeflerimiz arasında yer aldı. Son 21 yılda, özellikle kadın hakları ve aile hukuku alanında, anayasal düzeyde, sessiz devrim niteliğinde birçok düzenleme yaptık. 2003 yılında aile mahkemelerinin kurulmasını sağladık. 2004 yılında kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğuna ilişkin Anayasa değişikliğini gerçekleştirdik. 2010

yılında kadınlara pozitif ayrımcılık düzenlemesini anayasal güvenceye kavuşturduk. 2011 yılında Aile Bakanlığı kuruldu. 2012 yılında çok önemli bir yasal düzenlemeyle, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kanunu yürürlüğe girdi. Kadına yönelik şiddet ve kadının korunması noktasında hassas olduğumuzu ve bu Kanun'un uygulanması noktasında yargı mensuplarımızın çabalarını ve çalışmalarını takdirle karşılıyoruz. 2020 yılında, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığının kurulmasını sağlayarak, çocuklar ve kadınlar başta olmak üzere adli süreçte suç mağdurlarının korunmasını amaçladık."

Annual Symposium on F sym / November 2023 •

ÇOCUK ADALET MERKEZLERİNİ DEVREYE ALDIK

Bakan Tunç, son 21 yılda kadınların olduğu gibi, çocukların haklarını genişleten birçok yeniliği de hayata geçirdiklerini söyledi. Tunç, konuşmasına şöyle devam etti: "Sadece, Anayasa'daki düzenlemeler değil, 2005 yılındaki Çocuk Koruma Kanunu kapsamında da, çocuklara yönelik koruma tedbirleri anlamında da önemli ilerlemelerin sağlandığını ifade etmek istiyorum. Ceza mevzuatımızda yaptığımız düzenlemelerle çocuk ceza adaleti sistemi ile ilgili önemli düzenlemeler ve uygulamalar gerçekleştirmeye devam ediyoruz."

Özellikle son zamanlarda çocuk adalet merkezlerini devreye almaya başladık. İlk uygulamalar bazı illerimizde başladı. Ayrı adliyelerde çocuklarımız yargı ile ilgili soruşturma ve kovuşturmalara tabi tutulacak ve örselenmeden, çocuğun üstün yararı gözetilerek uygulamaların yapılmasını sağlamanın gayreti içerisindeyiz. Yıllardır tartışılan çocuk teslimi ile ilgili hususa da bir çözüm bulduk.

Yine çocuk tesliminin icra yoluyla değil, Adalet Bakanlığı bünyesindeki Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı, illerde ve ilçelerdeki adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri, müdürlükler

yoksa asliye hukuk, aile mahkemelerindeki yazı işleri müdürlerinin koordinasyonunda gerçekleştirilmesine ve bir eşya gibi çocuğun zorla bir taraftan bir tarafa geçirilmesine yönelik o çirkin görüntülerin, hepimizi rahatsız eden, hepimizin yüreğini sızlatan o görüntülerin ortadan kaldırılması ile ilgili yasal düzenlemeyi hayata geçirdik ve bunu ücretsiz yaptık."

ÇOCUKLARIN ÜSTÜN YARARINI GÖZETİYORUZ

Çocuk görüşme merkezlerini tüm ülke genelinde yaygınlaştırdıklarını belirten Bakan Tunç: "Çocukların üstün yararını gözeterek psikologlar, sosyologlar, sosyal çalışmacılar ve rehber öğretmenler eşliğinde uygulamanın çocuğun üstün yararını gözeterek yapılmasını sağlamış olduk. Şu ana kadar bu çocuk görüşme merkezlerinde bin 724 çocuk teslimi ve 17 bin 353 kişisel ilişki dosyası olmak üzere toplamda 19 bin 77 dosyada 122 bin 518 işlem gerçekleştirdiğini görüyoruz. Haftaya da yine çocuk teslimi ile ilgili bir çalıştayımız olacak. Burada da yine uygulama sorunlarına ilişkin yapılması gereken hususları gözden geçireceğiz."

HİÇBİR KADIN YALNIZ DEĞİLDİR

Bakan Tunç konuşmasını şöyle sürdürdü: "Aile hukuku alanında uygulamaya

dair ihtiyacın giderilmesi bugüne kadar hep öncelikli hedeflerimiz arasında yer aldı. Tabii bu süreç içerisinde 16 yıldır parlamentoda, adalet komisyonu başkanı ve üyesi olarak görev yaparken hep çocuğun üstün yararını gözeterek yasaları inceledim. Mevzuat taslakları önümüze geldiğinde, çocukları ve kadınlarımızı ilgilendiren konularda, birlikte çalıştığımız arkadaşlar bunun farkındadırlar.

Çocuk lehine olan, çocukların korunmasına yönelik düzenlemeleri, kadına şiddetin önlenmesine yönelik tedbirleri hep öne aldık, ilk dikkat ettiğimiz hususların başında bunlar geldi. Son 21 yılda özellikle aile hukuku, kadın ve çocuk hakları alanlarında önemli ilerlemelerin sağlandığı hepimizin malumudur. 2003 yılına kadar aile mahkemeleri yoktu, 2003 yılından itibaren, artık aile hukukuyla ilgili sorunları çözecek, ihtisas mahkemeleri olsun dedik ve aile mahkemelerinin kuruluşunu sağladık. 20 yıldan bu yana, aile hukukuyla ilgili davalara, aile mahkemelerimiz bakmaya devam ediyor.

Bu ülkede hiçbir kadın yalnız değildir; hukuk onların yanındadır, adaletin kapısı onların yanındadır, Bakanlığımız onların yanındadır; tek bir kadının, tek bir annenin dahi haksızlığa, şiddete uğramasına, onurunun kırılmasına asla ve asla tahammülümüz yoktur, olmayacaktır." dedi.

MAHİNUR ÖZDEMİR GÖKTAŞ: GAZZE'YE YÖNELİK SALDIRILARA HERKES SESİNİ YÜKSELTMEK ZORUNDA

Sempozyum'un açılışında konuşan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş, İsrail hükümetinin saldırılarına güçlü tepki göstermenin sadece vicdani bir mesele olmadığını, güvenli ve adil bir dünyada yaşama idealine sahip çıkmak için herkesin bu saldırılara karşı sesini yükseltmek zorunda olduğunu ifade etti.

Toplum ve aileyi korumanın her şeyden önce haksızlıklar karşısında insan onuruna yakışır tavır almakla başladığına dikkati çeken

Bakan Göktaş, ailenin, insan hayatının bütün dönemlerini kapsayan, çok yönlü, evrensel bir yapı olduğunu dile getirdi.

Bakanlığının politikalarının merkezinde ailenin yer aldığını vurgulayan Bakan Göktaş, "Bireysel ve toplumsal refah hedeflerimize ulaşmak, aile yapısının güçlenmesiyle mümkündür. Bu yapıyı güçlendiren en sağlam temel ise adalettir. Adalet kurumlarının belirlediği hak ve sorumluluklar, ailenin güçlendirilmesine yönelik çalışmalarımız için sağlam bir zemin sağlar. Bu ortak zeminle iş birliği hâlinde çalışmanın önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır." diye konuştu.

AİLE MAHKEMELERİNİN BAZI HÜKÜMLERİ İÇİN UYGULAMA SÜRECİNDE SORUMLULUK ALIYORUZ

Bakan Göktaş, ailede adaletin tesisini çeşitli faaliyetlerle desteklediklerini, yargı hükümlerinin uygulanacağı sosyal mekanizmaları kurup, söz konusu faaliyetlerin işleyişini takip ettiklerini söyledi.

Kadın-erkek arasında dengenin sağlanması, çocuğun yüksek yararı ve aile üyelerinin haklarının korunmasına yönelik çalışmalar yaptıklarını anlatan Bakan Göktaş, şöyle devam etti:

“Hiçbir ayırım gözetmeksizin, güven ve huzur ortamını bozan her türlü şiddetin karşısında duruyoruz. Sosyal politikalarımızı, geniş katılımlı istişare toplantılarıyla zenginleştiriyoruz. Bu yıl 8’incisini gerçekleştirdiğimiz

aile şuramızın altı komisyonundan birini ‘aile ve hukuk’ konusuna ayırdık. Yargı kararlarının uygulamalarını daha etkin kılmaya yönelik müzakerelerde bulunduk.

Bakanlık olarak, aile mahkemelerinin bazı hükümleri için uygulama sürecinde de sorumluluk alıyoruz.

Şiddetin önlenmesi ve mağdurların korunmasına yönelik düzenlenen 6284 sayılı Kanun’a bağlı olarak birtakım görevler üstleniyoruz. Şiddet mağduru olan bireylerin korunma ve barınma ihtiyaçlarını karşılıyor, toplumsal hayata katılımlarını destekliyoruz.”

Yargı süreçlerini anlaşılır kılmaya yönelik hukuk okuryazarlığı eğitimlerine devam ettiklerini ifade eden Göktaş, “Boşanma sürecinde bireylere daha etkili bir rehberlik sunulması,

bu sürecin daha sağlıklı şekilde sonuçlanmasını sağlayacaktır.”

Göktaş, çocukların gelişimi için en doğru şartları oluşturmanın çalışmalarda çok önemli bir yer tuttuğunu belirterek, çocuğun yüksek yararı ilkesi gereği, haklarının ve mahremiyetlerinin korunduğu ailelerde, sevgi ve şefkatle büyümelerini desteklediklerini vurguladı.

TÜRKİYE YÜZYILI’NDA EN GÜÇLÜ YOL ARKADAŞIMIZ AİLE KURUMUDUR

Bakım kurumlarını, çocukların özel ihtiyaçlarına göre düzenlediklerini kaydeden Göktaş; “Çocuğun üstün yararına aykırı olmamak kaydıyla ortak velayetin öncelikli olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Ailenin aldığı tüm kararlarda çocukların duygu ve düşüncelerine de

yer verilmesini önemsiyoruz. Cumhuriyetimizin 100. yılında, yükselişimizi hızlandıran çalışmalarımız, öncelikle aile refahına yönelik hizmetlerimiz olacaktır. Önemle dikkat çekmek isterim ki Türkiye Yüzyılı'nda, en güçlü yol arkadaşımız, aile kurumudur." dedi.

MUHİTTİN ÖZDEMİR: ADALET MÜLKÜN, AİLE TOPLUMUN TEMELİDİR

Sempozyumun açılışında konuşan Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir: "Adalet, bir devleti ve milleti ayakta tutan temel değerlerin başında gelir. Güçlü ve etkin bir adalet; sosyal barışın yanı sıra, toplumsal güven ve hukuki istikrara bağlı olarak, güçlü ekonomiyi de beraberinde getirir. Adalet, insan eliyle gerçekleşir. Adaletin tecellisinde hukuk kuralları kadar, onları uygulayanların da rolü vardır. Dolayısıyla, hukukçuların nitelikli olması, adaletin gerçekleşmesinde çok önemlidir.

Avrupa Konseyi ve BM başta olmak üzere, ilgili ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapıyor, protokoller imzalıyor ve projeler üretiyoruz.

Yapılan değerlendirmeler, ekonomik ve toplumsal değişim dikkate alındığında, mevzuatın değerlendirilmesi ve Aile hukukuna ilişkin sorunların çözümüne katkı sunmak amacıyla "Aile Mahkemelerinin Etkinliğinin Artırılması: Aile Üyelerinin Haklarının Daha İyi Korunması Projesi"ni

Avrupa Konseyi ile iş birliği içinde başlattık. Projemiz, adalet ve aile gibi iki önemli kavramın temelinde yükselmektedir. Bu iki kavramın merkezinde, sorunlara hukuki çözümlerin geliştirilmesi ve aile mahkemelerinin etkinliğinin artırılması hedeflediğinden sonuçları itibarıyla sadece yargıyı değil esasen tüm toplumu ilgilendirmektedir. Aile mahkemeleri kanunu, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren ilk defa bir bütün olarak ele alınmaktadır.

Aile hukukunda ortaya çıkan güncel sorunlar, 6284 Sayılı Kanun uygulamaları çalışma konuları arasındadır.

Aile hukuku alanında yaşanan güncel sorunlara değinmek ve başka ülkelerdeki iyi uygulama örnekleri ile karşılaştırma yapmak, aksaklıklara çözüm olabilecek alternatif yaklaşımları değerlendirmek üzere düzenlediğimiz sempozyumun, hedeflenen amaçlarına ulaşmasını ve başarılı çıktılar elde etmesini diliyorum." dedi.

Uluslararası Türk Hukuk Tarihi Kurultayı Gerçekleştirildi

**Türkiye Adalet Akademisi,
Türk Tarih Kurumu,
TİKA ve Türk Devletleri
Teşkilatı iş birliğiyle
6-8 tarihlerinde
Cumhurbaşkanlığı
Millet Kütüphanesinde
“Uluslararası Türk
Hukuk Tarihi Kurultayı”
gerçekleştirildi.**

Türk dünyasını oluşturan devlet ve milletler arasında ortak bir hukuk anlayışı geliştirmek, Türk Devletleri Teşkilatı bünyesinde yeni iş birliği süreçlerinin başlamasına zemin oluşturmak, günümüz hukuk teorisi ve uygulamaları için iyi bir kaynak sağlamak, bu yönde bilinç ve farkındalık oluşturmak amacıyla Türk Devletleri Teşkilatı iş birliğiyle kurulan Türk Yargı Eğitim Ağı'na mensup ülkelerin katılımıyla düzenlenen Kurultay'da; Türk hukuk tarihine yön veren hukuki metinler, kurumlar, hukukçular, devlet adamları ve olayları içeren bildiriler sunuldu.

Adalet Bakanı Yılmaz Tunç,
Türk Devletleri Teşkilatı

Genel Sekreter Yardımcısı Sadi Jafarov, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı Büyükelçi Prof. Dr. Derya Örs, Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Dr. Yüksel Özgen ve Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir'in açılış konuşmalarının ardından kurultayın açılış bildirisi, TBMM 29. Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şentop tarafından sunuldu.

**ADALET BAKANI
YILMAZ TUNÇ: SON 21
YILDA SESSİZ DEVRİM
NİTELİĞİNDE REFORMLAR
YAPTIK**

Türkiye'nin stratejik bir
coğrafyada bulunduğunu

vurgulayan Adalet Bakanı Yılmaz Tunç, özellikle son 21 yılda yürütülen proaktif dış politikayla, bölgesel ve küresel alanda kritik bir rol üstlenildiğini kaydetti.

Türk Devletleri Teşkilatının kurulmasıyla, Türk devletleri arasında kapsamlı bir iş birliğinin temellerinin atıldığını dile getiren Adalet Bakanı Tunç, "Teşkilatın kurulması, sadece duygusal birliğimizi güçlendirmek için değil, aynı zamanda siyasi, ekonomik, güvenlik ve adalet gibi birçok alanda ilişkilerimizi kuvvetlendirmek için atılmış son derece önemli bir adımdır.

Teşkilata üye ülkelerin en önemli iş birliği alanlarından biri de adalettir. Daha önce

Türk Dünyası Noterler Birliği, Türk Yargı Eğitim Ağı ve Türk Üniversiteler Birliğinin kuruldu. Ayrıca Türk Devletleri Teşkilatı Başsavcılığı 2. Şurası gerçekleştirildi.

Önümüzdeki süreçte, yargının kurucu unsurlarından olan ve savunmayı temsil eden avukatlarımızın mesleki konularda yardımlaşmalarını sağlamak amacıyla Türk Dünyası Avukatlar Birliğinin de kurulması için gerekli adımların atılmasında fayda olduğunu ifade etmek istiyorum." dedi.

Adalet Bakanı Yılmaz Tunç, hukukun medeniyet kadar eski ve kadim bir geçmişe sahip olduğunu

belirterek, "Hukukun tarihi, aynı zamanda medeniyetin de tarihidir. İnsanlık tarihinin erken dönemlerinde toplumlar arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi ihtiyacının basit geleneksel normlar ve kurullarla karşılanırken, zaman içerisinde toplumların karmaşıklığının artmasıyla hukuk sistemleri oluşmaya başlamıştır.

Türk hukuk sistemi de köklü bir geçmişe sahiptir, kendine özgü bir karakteri bulunmaktadır. Türk hukukunun temelleri, Orta Asya'daki Türk boylarının geleneksel hukuk anlayışıyla başlamıştır. Türklerin İslam'la müşerref olmasından sonra Türk hukuku, İslam hukuku ile tanışmıştır. Aynı

zamanda Anadolu'nun farklı coğrafyalarında pek çok medeniyetin hüküm sürmüş olması, hukuk sistemimizi zenginleştirmiştir. Osmanlı'nın son dönemlerinde anayasal düzenlemeler, sistemimize dâhil olmuştur." ifadesini kullandı.

Cumhuriyet'le birlikte 1921 ve 1924 anayasaları ve yeni temel kanunların, Türk hukuk sistemine kazandırıldığını hatırlatan Adalet Bakanı Tunç, "Son 21 yılda ise sessiz devrim niteliğinde yaptığımız reformlarla, temel kanunlarımızı çağın gereklerine uygun olarak ve milletimizin ihtiyacını gözeterek yeniledik. Yapılan reformlarla Türk hukuku, ulusal ve uluslararası normlara uyum sağlayan, çağdaş dünya ile entegre bir hukuk sistemine sahiptir." dedi.

ADALET AKADEMİSİ BAŞKANI MUHİTTİN ÖZDEMİR: TÜRKİYE CUMHURİYETİ, KÖKLÜ DEVLET VE ADALET GELENEKLERİ ÜZERİNDE YÜKSELMİŞTİR

Kurultay'ın açılışında konuşan Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir: "Yüzyıllardır Batı medeniyeti ve insanlık, adaleti tabiatla, tanrılarda ve mitolojik kavramlarda aramıştır. Aynı dönemde yaşayan Türkler ise devletin kuruluş düzeni ve işleyişi ile ilgili temel kuralları töre olarak belirlemiş, hukuk

kurultayları ve yosun hukuku ile somutlaşan adalet anlayışı ortaya koymuşlardır.

Türk medeniyetinin doğduğu ve geliştiği Orta Asya topraklarında Biruni, Farabi, İbn-i Sina, Gencevi, Harezmi, Ali Kuşçu ve Yusuf Has Hacib gibi dünyayı aydınlatan ve insanlığın ufkunu genişleten bilim adamları yetişmiştir. Onlar ebediyete göçmüş olsalar da, geride bıraktıkları miras sadece Orta Asya'yı değil, Anadolu'yu da aydınlatmaya devam ediyor.

Bu bilinçle çok güçlü ortak tarih, dil, inanç ve kültürel bağlarımızın bulunduğu Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan ile 12 Aralık 2022'de Türk Yargı Eğitim Ağı'nı kurduk. Türk Yargı Eğitim Ağı, kardeşlik hukukumuzun bir gereği olan dayanışma irademizi tüm alanlarda olduğu gibi adalet ve yargı alanında da ortaya koyduğumuzun samimi bir göstergesi olmuştur.

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın ehemmiyet verdiği Türk Devletler Teşkilatı, ekonomik veya siyasi ortaklık olmanın ötesinde büyük bir gönül birlikteliğidir. Bu birliktelik Kasım 2023'te Astana'da düzenlenen, teşkilatın 10. Zirve'siyle dünyanın yükselen gücü olduğunu göstermiş, "Türk Devri" sloganıyla Türk devletleri arasındaki iş birliği ve dayanışmanın artırılmasına ilişkin sarsılmaz kararlılık bir kez daha vurgulanmıştır.

Yüzyıllara yayılan köklü hukuk ve adalet anlayışına sahip, yüksek bir medeniyetin temsilcileri olarak, Türk tarihine adalet ve hukuk penceresinden bakmak, farkındalığı artırmak istiyoruz. Türk hukuk tarihine yön veren metinleri, kurumları ve şahısları ele almak, Türk hukuk tarihi birikimini günümüz koşullarında tartışmak ve bu alanda yeni uygulamalara katkıda bulunmak, devlet, adalet ve hukuk hayatımız için mukayese, genç hukukçular ve kurumlar için bir modelleme imkânı sunmak amacıyla Türk Hukuk Tarihi Kurultayı'nı düzenledik. Ayrıca Türk Yargı Eğitim Ağı'nın kıymetli üyeleri Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'dan kıymetli misafirlerimiz ile KKTC ve Macaristan'dan değerli katılımcılarımız da bildirileriyle Kurultay'a katkıda bulundular." dedi.

AKADEMİDEN HABERLER

Türkiye Adalet Akademisi ve Yargıtay İş Birliği ile Adli Yargı Bölgesel İctihat Çalıştayları Düzenlendi

Türkiye Adalet Akademisi ve Yargıtay Başkanlığı iş birliğiyle, Adana, Antalya, İzmir ve Diyarbakır'da "Adli Yargı Bölgesel İctihat Çalıştayları" düzenlendi.

İctihat birliğinin ülke çapında güçlendirilmesi, yargı sisteminin etkinliğinin artırılarak geliştirilmesi, uygulamada karşılaşılan sorunların önüne geçilmesi, kanunların ülke genelinde yeknesak bir şekilde uygulanarak isabetli karar oranlarının artırılması, güncel gelişmelerin yakından takip edilmesi ve uygulamada karşılaşılan farklılıkların giderilerek uygulama birliğinin sağlanması amacıyla Türkiye Adalet Akademisi ve Yargıtay Başkanlığı iş birliğiyle değişik tarihlerde Adana, Antalya, İzmir ve Diyarbakır'da yoğun katılımlı "Adli Yargı Bölgesel İctihat Çalıştayları" düzenlendi.

ADANA "ADLİ YARGI BÖLGESEL İCTİHAT ÇALIŞTAYI"

Türkiye Adalet Akademisi ve Yargıtay Başkanlığı iş birliğiyle, 22-24 Eylül 2023 tarihlerinde Adana'da düzenlenen "Adli Yargı Bölgesel İctihat Çalıştayı"; Adana Bölge Adliye Mahkemesi Başkanı Hakan Kuzu, Türkiye Adalet Akademisi Daire Başkanı Uğur Parlak ve Yargıtay Birinci Başkanvekili Adem Albayrak'ın açılış konuşmalarıyla başladı.

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının meslek içi eğitimlerini yapmakla görevli Türkiye Adalet Akademisi ve Yargıtay iş birliğiyle düzenlenen çalıştay, Yargıtay 6. ve 11. Ceza Daireleri ile

1. 2. ve 3. Hukuk Dairelerinin başkan, üye ve tetkik hâkimlerinin yanı sıra bu dairelerin işlerine bakan istinaf dairelerinin başkan ve üyelerinin katılımlarıyla gerçekleştirildi.

ANTALYA "ADLİ YARGI BÖLGESEL İÇTİHAT ÇALIŞTAYI"

Türkiye Adalet Akademisi ve Yargıtay Başkanlığı iş birliğiyle, 06-08 Ekim 2023 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen "Adli Yargı Bölgesel İçtihat Çalıştayı"; Antalya Bölge Adliye Mahkemesi Başkanı Orhan Özdemir, Türkiye Adalet Akademisi Daire Başkanı Uğur Parlak ve Yargıtay 8. Hukuk Dairesi Başkanı Fahri

Akçin'in konuşmalarıyla başladı.

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının meslek içi eğitimlerini yapmakla görevli Türkiye Adalet Akademisi ve Yargıtay Başkanlığı iş birliğiyle düzenlenen çalıştay, Yargıtay 2. 4. ve 5. Ceza Daireleri ile 8. 9. ve 10. Hukuk Dairelerinin başkan, üye ve tetkik hâkimlerinin yanı sıra bu dairelerinin işlerine bakan istinaf dairelerinin başkan ve üyelerinin katılımlarıyla gerçekleştirildi.

İZMİR "ADLİ YARGI BÖLGESEL İÇTİHAT ÇALIŞTAYI"

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının meslek içi

eğitimlerini yapmakla görevli Türkiye Adalet Akademisi ve Yargıtay Başkanlığı iş birliğiyle, 10-12 Kasım 2023 tarihlerinde İzmir'de düzenlenen "Adli Yargı Bölgesel İçtihat Çalıştayı"; Yargıtay 11. ve 12. Hukuk Daireleri ile 9. ve 12. Ceza Dairelerinin başkan, üye ve tetkik hâkimlerinin yanı sıra bu dairelerinin işlerine bakan istinaf dairelerinin başkan ve üyelerinin katılımlarıyla gerçekleştirildi.

DİYARBAKIR "ADLİ YARGI BÖLGESEL İÇTİHAT ÇALIŞTAYI"

Türkiye Adalet Akademisi ve Yargıtay Başkanlığı iş birliğiyle, 08-10 Aralık 2023 tarihlerinde Diyarbakır'da düzenlenen "Adli Yargı Bölgesel İçtihat Çalıştayı"; Yargıtay Başkanı Mehmet Akarca, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir ve Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi Başkanı Kenan Şenlik'in konuşmalarıyla başladı.

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının meslek içi eğitimlerini yapmakla görevli Türkiye Adalet Akademisi ve Yargıtay Başkanlığı iş birliğiyle düzenlenen çalıştay, Yargıtay Başkanı Mehmet Akarca, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Bekir Şahin, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir, Yargıtay 3. 7. ve 10. Ceza Daireleri ile 4. ve 5. Hukuk Dairelerinin başkan, üye ve tetkik hâkimlerinin yanı sıra bu dairelerin işlerine bakan istinaf dairelerinin başkan ve üyelerinin katılımlarıyla düzenlendi.

AKADEMİDEN HABERLER

Gaziantep'te "İdari Yargı İçtihat Paylaşımı ve Değerlendirme Toplantısı" Düzenlendi

Türkiye Adalet Akademisi ve Danıştay Başkanlığı iş birliğiyle 17-19 Kasım 2023 tarihlerinde Gaziantep'te "İçtihat Paylaşımı ve Değerlendirme Toplantısı" düzenlendi.

Türkiye Adalet Akademisi ve Danıştay Başkanlığı iş birliğiyle düzenlenen "İçtihat Paylaşımı ve Değerlendirme Toplantısı"; Danıştay Başkan Vekili Mahmut Vural, Hâkimler ve Savcılar Kurulu 2. Daire Üyesi Aysel Demirel, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir ve Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Başkanı Mehmet Metin Kahraman'ın konuşmalarıyla başladı.

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının meslek içi eğitimlerini yapmakla görevli Türkiye Adalet Akademisi ve Danıştay Başkanlığı iş birliğiyle düzenlenen toplantı, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ile Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulundan oluşan 24 kişilik heyet ile konusuna göre 90 ayrı

istinaf daire başkanlarının katılımıyla gerçekleştirildi.

17-19 Kasım 2023 tarihleri arasında düzenlenen toplantıda; uygulamada karşılaşılan sorunların önüne geçilmesi, güncel gelişmelerin takip edilmesi ve uygulamadaki farklılıkların giderilerek içtihat ve uygulama birliğinin sağlanması amacıyla iki farklı grup hâlinde, "Aykırlığın Giderilmesi Müessesesinin Önemi ve Usulü", "Aykırlığın Giderilmesi Müessesesinin Uygulanması ve Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu Kararları" ile "Aykırlığın Giderilmesi Müessesesinin Uygulanması ve Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararları" konu başlıkları ile ele alındı.

Tacikistan Savcılarına “Terörizm Suçlarıyla Mücadele” Eğitimi Verildi

Türkiye Adalet Akademisi tarafından Tacikistan savcılarına yönelik 11-13 Ekim 2023 tarihlerinde İstanbul’da, “Terörizm Suçlarıyla Mücadele” eğitimi verildi.

Türkiye Adalet Akademisinin mesleki ve bilimsel konularda uluslararası alanda kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapma görevi kapsamında, 11-13 Ekim 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilen eğitim programına, Tacikistan savcıları katılarak eğitim aldı.

“Terörizm Suçlarıyla Mücadele” konulu eğitim programına, Türkiye Adalet Akademisi Daire Başkanı Doç. Dr. Hasan Kadir Yılmaztekin ve İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekili Mehmet Yılmaz katıldı.

Programda eğitimlerin yanı sıra, kurum ziyaretleri ve sosyal-kültürel etkinlikler de gerçekleştirildi.

AKADEMİDEN HABERLER

Somali Hâkim ve Savcılarına Yönelik “Adalet Yönetimi ve İhtisas Mahkemeleri” Eğitimi Düzenlendi

TİKA iş birliği ile Somali hâkim ve savcılarına yönelik, 22-26 Kasım 2023 tarihlerinde, Türkiye Adalet Akademisinde “Adalet Yönetimi ve İhtisas Mahkemeleri” konulu eğitim programı düzenlendi.

Somali Yargı Mevzuatı Direktörü Khalif Osman Mohamed ile Somali hâkim ve savcılar Türkiye Adalet Akademisinde düzenlenen “Adalet Yönetimi ve İhtisas Mahkemeleri” konulu eğitim programına katıldı.

**MUHİTTİN ÖZDEMİR:
TÜRKİYE CUMHURİYETİ’NİN
DOST VE MÜTTEFİKİ
OLAN ÜLKELERE YÖNELİK
EĞİTİM PROGRAMLARIMIZI
ARTTIRARAK
SÜRDÜRÜYORUZ**

Program açılışında konuşan Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir: “Kıymetli meslektaşlarım, sizleri burada ağırlamaktan mutluluk duyduğumuzu

belirterek sözlerime başlamak istiyorum.

Adalet, insanlıkla yaşat bir değer, bir devlet ve millet için olmazsa olmaz değerlerin başında geliyor. Türkiye Cumhuriyeti’nin geleneklerinde adaletle ilgili çok önemli tecrübe ve bilgi birikimi var.

Bizler, ülkelerimizin, geleceği için, adalet kurumunun önemine inanıyoruz ve bunun için çalışmalar yürütüyoruz. Geçtiğimiz yıl rekor sayıda eğitime imza attık.

Özellikle meslek içi eğitimlerde 4 farklı kategoride toplam 16.700 meslektaşımıza eğitim verdik. Akademinin görevlerinden birisi de,

özellikle kamu kurumlarının hukuk ve adalet alanındaki eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere programlar gerçekleştirmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin dost ve müttefiki olan ülkelere yönelik eğitim programlarımızı artırarak sürdürüyoruz.

Bu programları gerçekleştirmedeki temel amacımız, Türkiye Cumhuriyeti'nin adalet alanında ortaya koyduğu kültürü, bilgi birikimini dost ve müttefik ülkelerin hâkim ve savcılarıyla paylaşmak, onlardan bir şeyler öğrenmek, elimizdeki bilgi ve tecrübeyi de onlara aktarmaktır.

Bu tarz iş birlikleri çok önemli, çünkü her ülkenin geliştirdiği değerler ve uygulamalar var. Bizler, bu programda bunları öğreniyoruz ve öğretiyoruz.

Türkiye Adalet Akademisi olarak, 72 ülke ile iş birliği içerisindeyiz. Yine bu ülkelerin birçoğuyla iş birliği protokolümüz var. Bu protokollerle, bugün sizlerle de olduğu gibi birçok ülke ile karşılıklı eğitimler düzenliyoruz.

Eğitim programıyla, başta arabuluculuk ve uzlaşma olmak üzere son yıllarda Türkiye'nin ortaya koyduğu üst düzey performans uygulamalarını sizlere takdim edeceğiz, umarım bu program sizler için faydalı olur." dedi.

DR. RAHMAN NURDUN: SOMALİ İLE TÜRKİYE ARASINDA ÇOK ESİKİYE DAYANAN BİR DOSTLUK VAR

TİKA Başkan Yardımcısı Dr. Rahman Nurdun: "TİKA olarak Türkiye Adalet Akademisi ile birlikte yürüttüğümüz bu proje, kapasite geliştirme projesidir. 2011 yılında Somali unutulmuş bir ülke iken, Cumhurbaşkanımız, hayatını riske atarak ailesi ile birlikte Somali'ye yardım götürdü.

Somali ile Türkiye arasında eskiye dayanan bir dostluk var. Bu dostluk çerçevesinde biz de, TİKA olarak üzerimize düşen görevleri yerine getirmeye hazırız. İnşallah bu program tüm katılımcılar için verimli geçer ve yeni eğitim programlarında buluşuruz." dedi.

KHALİF OSMAN MOHAMED: BU EĞİTİM PROGRAMLARI BİZİM İÇİN ÇOK VERİMLİ OLACAKTIR

Somali Yargı Mevzuatı Direktörü Khalif Osman Mohamed: "Burada, sizin huzurunuzda ve ülkenizde bize karşı gösterilen misafirperverlik ve yakın ilgiden dolayı ev sahiplerine en içten teşekkürlerimi iletmek isterim. Somali her zaman Türkiye'ye minnettardır; zira en zor zamanlarında dahi Türkiye, Somali'nin yanında yer almıştır. Şüphesiz, Türk kardeşlerimizin düzenlediği bu eğitim programları bizim için verimli olacaktır." dedi.

AKADEMİDEN HABERLER

Avrupa Konseyi İş Birliği ile “Uluslararası Siber Suçlarla Mücadele Eğitim Programı” Düzenlendi

Türkiye Adalet Akademisi ve Avrupa Konseyi iş birliğiyle yürütülen “Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (CAS II)” kapsamında 20-21 Kasım 2023 tarihlerinde Ankara’da “Siber Suçlarla Mücadele Uluslararası Eğitim Programı” düzenlendi.

Türkiye Adalet Akademisi ve Avrupa Konseyi iş birliğiyle yürütülen “Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (CAS II)” kapsamında 20-21 Kasım 2023 tarihlerinde Ankara’da düzenlenen “Siber Suçlarla Mücadele Uluslararası Eğitim Programı”, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir ve Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Operasyonlardan Sorumlu Başkanı Pinar Başpınar’ın açış konuşmaları ile başladı.

MUHİTTİN ÖZDEMİR: ULUSLARARASI BAKIŞ AÇISINI ÖNEMSIYORUZ

Programın açılışında konuşan Muhittin Özdemir: “Adalet

kavramı insanlıkla yaşıt, özünde insan olan bir kavramdır. Adaleti dağıtan, adalet arayan ve savunan da insandır.

İbn Haldun, Mukaddime adlı eserinde; “Adalet konusunda bir sistem kuramayan toplumlar devletleşemez.” der. Adalet, bir devletin temelini oluşturur ve güçlü bir adalet anlayışı, sosyal barışı, toplumsal huzuru ve ekonomik gelişmeyi destekler.

Avrupa Konseyi ile yürüttüğümüz projeler arasında Ceza Adalet Sistemi’nin Güçlendirilmesi ve Aile Mahkemelerinin Kapasitesinin Artırılması projeleri bulunmaktadır. Bu projeler, adalet sektöründe önemli iyileştirmeler

sağlamayı amaçlamaktadır. Adalet Akademisi olarak, uluslararası bakış açısını önemsiyor ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uygun kararlar verilmesi için büyük çaba harcıyoruz.

Ayrıca, Erasmus programı kapsamında yürüttüğümüz faaliyetlerle, hâkim ve savcı adaylarının Avrupa Konseyinin ilgili kurumlarında eğitim almalarını sağlıyoruz.

Eğitim materyallerimizi ve programlarımızı güncelleyerek adliyede eğitim gören adaylara destek oluyoruz. Bu kapsamda "Ceza Adalet Sistemi Projesi" de Adalet Akademisinin eğitim sistemine önemli katkılar sağlamıştır.

Yargı kararlarının

gerekçendirilmesi konusunda da önemli çalışmalar yürütüyoruz. "Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi" bu alanda etkili bir rol oynamıştır.

Yine siber suçlar konusu da, günümüzde uluslararası iş birliği gerektiren önemli bir konudur. Siber suçlarla mücadele konusunda da önemli çalışmalar yürütmekte ve bu bilgi birikimini diğer alanlarda da kullanmaktayız.

Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova, Karadağ, Kuzey Makedonya ve Sırbistan'dan katılan misafirlerimizimize teşekkür ederiz ve onların programa dâhil edilmesine destek veren TİKA'ya da ayrıca teşekkür ederiz." dedi.

PINAR BAŞPINAR: CEZA ADALETİ ALANINDA BİRÇOK FAALİYET GERÇEKLEŞTİRDİK

Avrupa Konseyi adına konuşan Pinar Başpınar: "2019'da başlayıp bu yıl Aralık ayında sona erecek olan projemizin amacı, Avrupa Konseyi standartları doğrultusunda Türk ceza adaletini güçlendirmek ve etkili hâle getirmektir.

Projemiz, Ceza Adaleti sistemini iyileştirerek hukukçuların Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni uygulama kapasitesini geliştirmeyi ve insan hakları alanında iş birliği ve farkındalığı artırmayı hedeflemektedir.

Proje kapsamında; usuli güvenceler, siber suçlar ve terörizmin finansmanı ile ilgili insan hakları standartlarının uygulanmasına yönelik eğitim modülleri, seminerler ve koordinasyon toplantıları düzenlenmiştir.

Proje, hâkimlerden avukatlara, kolluk kuvvetlerinden bankacılık düzenleme kurumlarına kadar farklı kurumları bir araya getirerek siber suçlarla mücadelede ortak zorluklar hakkında bilgi paylaşımı yapmış ve ulusal iş birliğini teşvik etmiştir.

Elde edilen raporlar, Türkiye'nin siber suçlarla mücadele stratejilerinde etkili bir rehber olabilir.

Bu projeler, bölgedeki suçlarla mücadelede örnek olabilecek niteliktedir." dedi.

AKADEMİDEN HABERLER

Moğolistan Hâkimleri ile Azerbaycan Hâkim Adaylarına Yönelik Eğitim Düzenlendi

Türkiye Adalet Akademisi tarafından 27 Kasım-02 Aralık 2023 tarihlerinde Azerbaycan hâkim adaylarına, 11-16 Aralık 2023 tarihlerinde Moğolistan hâkimlerine yönelik Antalya'da "Adalet Yönetimi ve İhtisas Mahkemeleri" konulu eğitim programları düzenlendi.

Türkiye Adalet Akademisinin mesleki ve bilimsel konularda uluslararası kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapma görevi kapsamında;

27 Kasım-02 Aralık 2023 tarihlerinde Azerbaycan hâkim adaylarına, 11-16 Aralık 2023 tarihlerinde Moğolistan hâkimlerine yönelik Antalya'da eğitim programları düzenlendi.

Eğitim programları kapsamında katılımcılara; "Ağır Ceza Mahkemesi Uygulamaları, Sulh Ceza Hâkimliği

Uygulamaları, Aile Mahkemeleri Uygulamaları, Asliye Ticaret Mahkemeleri Uygulamaları, Çocuk Mahkemeleri Uygulamaları, Mağdur Hakları Uygulamaları, Birlikçilik Uygulamaları, Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Yargı Uygulamaları, UYAP-SEGBİS ile Yargı Etiği" konularında eğitim verildi.

Eğitim kapsamında Akademi Başkanı Muhittin Özdemir de Azerbaycan hâkim adaylarına "Türk Yargı Kültürü" konulu bir ders verdi.

YENİ KİTAP

BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARI VE KAMU GÜVENİNE KARŞI DİĞER SUÇLAR

yayin.taa.gov.tr

@AdaletAkademisi

İŞ BİRLİĞİ PROTOKOLÜ

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi ile İş Birliği Protokolü İmzalandı

Türkiye Adalet Akademisi ile İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi arasında 26 Eylül 2023 tarihinde "Lisansüstü Eğitim ve Ortak Eğitim Faaliyetlerine Yönelik İş Birliği Protokolü" imzalandı.

Türkiye Adalet Akademisi ile İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi arasında "Lisansüstü Eğitim ve Ortak Eğitim Faaliyetlerine Yönelik İş Birliği Protokolü", düzenlenen tören ile imzalandı. Protokol, Türkiye Adalet Akademisi ile İzmir Kâtip Çelebi

Üniversitesi arasında hâkimler ve savcılar, hâkim ve savcı adayları, hâkim ve savcı yardımcıları ile Türkiye Adalet Akademisi personelinin lisansüstü eğitim görmelerini ve sertifika programlarına katılmalarını temin etmek amacı taşıyor.

MUHİTTİN ÖZDEMİR: HUKUK ALANI, AKADEMİK ÇALIŞMALARLA DESTEKLENMEZSE GELİŞMEZ

Törende konuşan Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir, imzalanan iş birliği protokolünden duyduğu memnuniyeti dile getirerek: "Uzmanlaşma, hukuk sisteminin karmaşıklığı göz önüne alındığında büyük bir öneme sahiptir. Hukuk davaları giderek daha fazla uzmanlık gerektiren konuları içermektedir; bu nedenle adliyelerde görev yapan hâkim ve savcılar, teorik bilgilere ek olarak yeni deneyimlere, bilgilere ve akademik çalışmalara ihtiyaç duyarlar.

Üniversitelerle yapılan bu protokoller aracılığıyla, tüm meslektaşlarımızın yüksek lisans ve doktora programlarına katılmalarını teşvik edeceğiz. Hukuk alanı, akademik çalışmalarla desteklenmezse ilerlemeyi ve gelişmeyi bulamaz. Bu nedenle, akademik çalışmalarla desteklenen hukuk eğitimi, bizim için son derece değerlidir." diye konuştu.

PROF. DR. SAFFET KÖSE: ADALET HEM HUKUKİ HEM DE AHLAKİ BİR İLKEDİR

Törende konuşan İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Saffet Köse: "Üniversitemiz, sahada elde edilen tecrübelerin ve üniversitede üretilen bilgilerin bir araya getirilerek güçlü bir sinerji oluşturmasını hedefliyor. Bu sayede sahadaki çalışmaların pratik bilgilerle zenginleştirilmesi ve üniversite tarafından

üretilen bilgilerin sahaya etkili bir şekilde aktarılması amaçlanıyor. Bu yaklaşım hem teknik hem de sosyal bilimler alanında büyük öneme sahiptir.

Toplumlar, devletler ve milletler için en değerli kavramlar erdem ve adalettir. Adalet, hem hukuki hem de ahlaki bir ilkedir. Bu nedenle, adaletin işleyişine akademik olarak katkıda bulunmak bizim için büyük bir mutluluk kaynağıdır." dedi.

İŞ BİRLİĞİ PROTOKOLÜ

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ile İş Birliği Protokolü İmzalandı

Türkiye Adalet Akademisi ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi arasında 26 Aralık 2023 tarihinde İş Birliği Protokolü imzalandı.

Türkiye Adalet Akademisi ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Arasında 26 Aralık 2023 tarihinde Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisinde Kurumsal İş Birliği Protokolü imzalandı. Protokol, Türkiye Adalet Akademisi ile Jandarma ve Sahil Güvenlik

Akademisi arasında yapılacak lisansüstü eğitim-öğretim faaliyetlerine, bilimsel ve teknolojik araştırma geliştirme projelerine, ortak bilimsel, sosyal ve kültürel etkinliklere ve yayınlara ilişkin iş birliği yapılması amacı taşıyor.

MUHİTTİN ÖZDEMİR: PROTOKOL KAPSAMINDA DÜZENLENECEK YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA PROGRAMLARINI ÖNEMSIYORUZ

Törende konuşan Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir, Akademi olarak Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ile iş birliği hâlinde faaliyetlerini sürdürdüklerini belirtti. Özdemir: "Akademide eğitimleri süren savcı adaylarımız burada kriminoloji laboratuvarlarında ve diğer eğitim alanlarında eğitim alıyorlar.

Adalet Akademisi olarak burada düzenlenen kurslara yönelik eğitimcilerin belirlenmesi noktasında sizlere destek oluyoruz. Bugün bizi burada bir araya getiren protokol ile önemli bir ihtiyacın karşılanmasına yönelik bir iş birliği geliştireceğiz.

Bu protokol ile özellikle hâkim-savcı adaylarının yüksek lisans ve doktora ile ilgili eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasında, alanında güçlü bir kurum olan

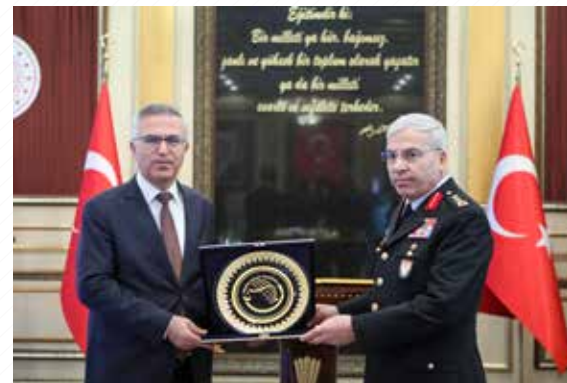
Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisinin kıymetli hocalarının yüksek lisans ve doktora programlarının önemli bir katkısı olacak. Bu anlamda bu iş birliği büyük önem taşıyor.

Meslektaşlarımıza mutlaka bir alanda uzmanlaşmaları gerektiğini telkin ediyoruz. Bunun yolu da yüksek lisans ve doktora yapmaktan geçiyor. Umarım bu protokol kapsamında düzenlenecek yüksek lisans ve doktora programlarına meslektaşlarımızın katılımları yoğun olur. İş birliği protokolünün hayırlara vesile olmasını diliyorum" dedi.

ŞAKİR USLU: TÜM EKİBİMİZLE BERABER ELİMİZDEN GELEN TÜM İMKÂN LARI SEFERBER ETMEYE HAZIRIZ

Törende konuşan Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanı Tümgeneral Şakir Uslu, Türkiye Adalet Akademisi heyetini kurumlarında ağırlamaktan duyduğu memnuniyeti dile getirerek: "Burada imzalayacağımız protokol,

hem Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi için, hem de Adalet Akademisi için hayırlara vesile olacaktır. Biz, bu iş birliği için, ekibimizle beraber elimizden gelen tüm imkânları seferber etmeye hazırız. Bunu özellikle belirtmek istiyorum. Hangi konuda olursa olsun, imkânlarımız sizlerin emrine amadedir." şeklinde konuştu.

ASTROHUKUK PERSPEKTİFİNDEN

MİLLÎ UZAY MEVZUATI

Onur Utku SEVİM

Hâkim-Öğretim Görevlisi

“... Türkiye'nin uzay turizmi kapasitesi ile ticaret hacminin bir önceki yıla göre yarı oranda artış gösterdiği...” şeklindeki medyada göreceğimiz muhtemel haberin tarihi, baş döndürücü bir hızda gelişen uzay çağında çok da uzak değildir.

Bu yönde, uzaya olan ilginin her geçen gün arttığı ülkemizde, Türk Astronot ve Bilim Misyonu Projesi (Ax3 projesi) kapsamında ilk Türk astronot Alper Gezeravcı'nın içinde bulunduğu Falcon 9 roketinin 18 Ocak 2024 tarihinde Florida'daki Kennedy Uzay Merkezinden başarıyla fırlatılmasıyla, bu husus stratejik olarak artık daha da somutlaşmaya başlamıştır.

Nitekim amaç sadece uzayın keşfine yönelik bilimsel çalışmaların yapılması değil, aynı zamanda uzay ekosistemindeki yakın geleceğin neopazarında yer edinebilmek adına stratejik adımların da atılmasıdır.

Konuya ilişkin dış uzay dışında, alçak dünya yörüngesine (Low earth

orbit) kaim ekonomi, NASA tarafından ülkeler ile ülkeler bünyesinde uzaya erişim ve uzayda hizmet sağlayan özel şirketlerin oluşturduğu yeni ve büyüyen bir pazar olarak tanımlanmaktadır.

Netice itibarıyla uydu teknolojisindeki gelişmeler, uzay turizminden uzay madenciliğine varan ticari faaliyetler ve işlem kapasiteleri giderek arttığından, uzay yetenekli ülke (spacefaring nation) olma yolunda uzay ekosisteminde yer almak öncelikli hedefimiz hâline gelmiştir.

İşte tüm bunların ışığında Türkiye'nin uzayda, süreç içerisinde gerçekleştirdiği ve planladığı teknolojik ve bilimsel atımların yanı sıra, bunları destekleyen

astrohukuk konsepti kapsamında millî uzay mevzuatı hususuna değinilecektir.

TARİHSEL ARKA PLAN

Yukarıda belirtildiği üzere ilk insanlı uzay misyonu ülkesel uzay farkındalığını arttırmakla birlikte, Türkiye'nin uzay yolculuğu tarihsel olarak daha eskiye dayanmaktadır. Bu kapsamda süreç 1994 yılında Türksat 1A ve 1B uydularının fırlatılmasıyla resmen başlamıştır. Bu uydunun ardından sırasıyla Türksat 3A, 4A ve 4B uyduları uzaya gönderilmiştir.

TÜBİTAK bünyesinde yürütülen uzay çalışmaları devam etmekte iken, bu süreçte 13 Aralık

2018 tarihinde 23 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yurt dışındaki organizasyon yapılarına benzer biçimde uzay operasyonlarını ağırlıklı olarak yürütmesi amaçlanan Türkiye Uzay Ajansı (TUA) kurulmuştur.

Uzay çalışmalarında kilit bir rol üstlenen TUA'nın "2022-2026 Stratejik Planı"nda kuruluş amacı: "...kurumsal kapasiteyi güçlendirmek, ülkedeki uzay ve havacılık sektörünü, ekosistemini geliştirmek, dünyada rekabet edebilir hale getirmek, ulusal ve uluslararası etkinliği artırmak, Türkiye genelinde uzay ve havacılık bilim ve teknolojilerine yönelik ilgi ve merakın geliştirilmesine öncülük yapmak" olarak ifade edilmiştir.

Bu bağlamda çalışmalar süratle devam etmiş, Türksat 5A 8 Ocak 2021'de, Türksat 5B ise 19 Aralık 2021'de Space X firmasına ait Falcon 9 roketiyle başarılı bir şekilde uzaya fırlatılmıştır.

Son olarak 15 Nisan 2023 tarihinde Türkiye'nin metre altı çözünürlüğe sahip yerli ve millî ilk gözlem uydusu İMECE, Türkiye saatiyle 09.48'de başarıyla uzaya gönderilmiştir.

An itibarıyla Türkiye'nin, 5'i (Türksat 3A, Türksat 4A, Türksat 4B, Türksat 5A, Türksat 5B) haberleşme, 3'ü (Göktürk-1, Göktürk-2 ve İMECE) gözlem olmak üzere aktif 8 uydusu bulunmakta olup, 9. millî uydumuz Türksat 6A'nın ise 2024 yılının haziran ayında uzaya fırlatılması planlanmaktadır.

UZAY HUKUKU BOYUTU

Uzayda yürütülen faaliyetler doğrudan uluslararası uzay hukukunun konusunu teşkil ettiğinden bu hususa ayrı bir parantez açmak gerekmektedir.

Uluslararası uzay hukuku temelde, üzerinde "tam ve münhasır" devlet egemenliğinin yasaklandığı dış uzayda ve uluslararası bir kayıt yükümlülüğünü içeren uzay cisimleri için de geçerli olan, faaliyetlerde sorumluluğun ve gözetim yükümlülüğünün devlet üzerine yüklendiği bir rejim olarak ifade edilebilir. Çevresel standartların, rehberlerde ve bağlayıcı olmayan yönergelerde yer aldığı bu hukuk rejiminde

evrensel bir emniyet, yönlendirme ve güvenlik standardı bulunmamaktadır.

Bu yönde uzay faaliyetlerini ve temel prensiplerini nitelendiren, uluslararası uzay hukuk rejimini belirleyen 5 temel uluslararası anlaşma/ sözleşme ve prensip bulunmaktadır.

Anlaşmalar;

- "Dış Uzay Antlaşması": 10 Ekim 1967 tarihli "Ay ve Diğer Gök Cisimleri Dâhil, Uzayın Keşif ve Kullanılmasında Devletlerin Faaliyetlerini Yöneten İlkeler Hakkında Antlaşma" (Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies),

- "Kurtarma Anlaşması": 3 Aralık 1968 tarihli "Astronotların Kurtarılması, Astronotların ve Uzaya Fırlatılmış Olan Cisimlerin Geri Verilmesi Anlaşması" (Agreement on the Rescue of Astronauts, the Return of Astronauts and the Return of Objects Launched into Outer Space),

- "Sorumluluk Sözleşmesi": 1 Eylül 1972 tarihli "Uzay Cisimlerinin Verdiği Zarardan Dolayı Uluslararası Sorumluluk Hakkında Sözleşme" (Convention on International Liability for Damage Caused by Space Objects),

- "Tescil Sözleşmesi": 15 Eylül 1976 tarihli "Dış Uzaya Fırlatılan Cisimlerin Tescili Hakkında Sözleşme" (Convention on Registration of Objects Launched into Outer Space),

- "Ay Anlaşması": 11 Temmuz 1984 tarihli "Devletlerin Ay ve Diğer Gök Cisimlerindeki Faaliyetlerini Yöneten Anlaşma" (Agreement Governing the Activities of States on the Moon and Other Celestial Bodies).

Beyan ve Yasal İlkeler;

- "Hukuki İlkeler Bildirgesi": 13 Aralık 1963 tarihli Genel Kurul kararı 1962 (XVIII), Devletlerin Dış Uzayın Keşfi ve Kullanımına İlişkin Faaliyetlerini Düzenleyen Hukuki İlkeler Bildirgesi,

- "Yayın İlkeleri": 10 Aralık 1982 tarihli 37/92 sayılı Genel Kurul kararı, Uluslararası Doğrudan Televizyon Yayıncılığı için Yapay Dünya Uydularının Devletlerin Kullanımını Yöneten İlkeler,

- "Uzaktan Algılama İlkeleri": 3 Aralık 1986 tarih ve 41/65 sayılı Genel Kurul kararı, Dünyanın Uzaydan Uzaktan Algılanmasına İlişkin İlkeler,

▪ “Nükleer Güç Kaynakları” İlkeleri: 14 Aralık 1992 tarihli 47/68 sayılı Genel Kurul kararı, Nükleer Güç Kaynaklarının Uzayda Kullanılmasına İlişkin Esaslar,

▪ “Fayda Bildirgesi”: 13 Aralık 1996 tarih ve 51/122 sayılı Genel Kurul kararı, Gelişmekte Olan Ülkelerin İhtiyaçlarını Özel Olarak Göz önünde bulundurarak, Tüm Devletlerin Yararına ve Yararına Dış Uzayın Keşfi ve Kullanımında Uluslararası İşbirliği Bildirgesidir.

Bu çerçevede bahse konu anlaşmalar Türkiye tarafından onaylanmış olup, gerçekleştirilen veya planlanan uzay faaliyetleri bu anlaşmalara göre icra edilmektedir.

ASTROHUKUK PERSPEKTİFİ

Uzay hukuku, çerçeve niteliğinde olmakla birlikte, bir kısım akademik çevrelerce genel nitelikte olan bu alanın spesifik bir yönü veya alt bölümü olarak deyimlenen ‘astrohukuk’, uzay faaliyetleri açısından artık daha fark edilir bir hâle gelmiştir.

Uzay hukukunun sükelerini egemen devletlerin, ‘astrohukuk’ alanının konusunu ise gerçek ve tüzel kişilerin oluşturduğu ifade edilmektedir. Diğer bir deyişle ‘astrohukuk’, çerçeve niteliğindeki uzay hukukunun içinde uzayın keşfi, ticari kullanımı (Örneğin; ticari uzay limanı kurulması, turizm amaçlı bir uzay istasyonunun işletilmesi), uzayda

madencilik ve yerleşim gibi konulara odaklanan minimal bir alanı oluşturmaktadır.

İşte bu çerçevede Türkiye’nin, devletler ve/veya özel girişimciler ile yapacakları iş birlikleri çerçevesinde millî uzay kapasitesini arttıracak -astrohukusal strateji açısından da- önem arz eden Türkiye Uzay Ajansı tarafından oluşturulan “Millî Uzay Programı” kapsamında;

Ay Programı

“Uzay vatan” konseptiyle oluşan ve yaklaşık 1 trilyon dolar değerinde olacağı değerlendirilen uzay ekonomisinde sıradaki ve öncelikli hedef, “Ay Projesi”ni hayata geçirmektir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı öncülüğünde bu kapsamda çalışmalarını sürdüren ülkemizin, 2026’da Ay’a ilk uzay aracını göndermesi planlanmaktadır.”

Yerli Uydu Geliştirme Programı

“Uydu üretim faaliyetlerinin en yüksek verimlilik ve etkinlikle yürütülmesini sağlamak ve mükerrerlikten kaçınma hedefiyle;

Ülkemizdeki uydu teknolojilerine ilişkin temel yetenekleri bir mükemmeliyet merkezinde toplamak,

İhtiyaçlar doğrultusunda en etkin şekilde kaynak yönetimini tek elden sağlamak,

Uydu teknolojilerinde bağımsızlık hedefini azami kaynakla gerçekleştirmek amacıyla “Uydu Üretimlerinin Tek Çatı Altında Toplanması için Yerli Uydu Geliştirme Programı” geliştirilmektedir.”

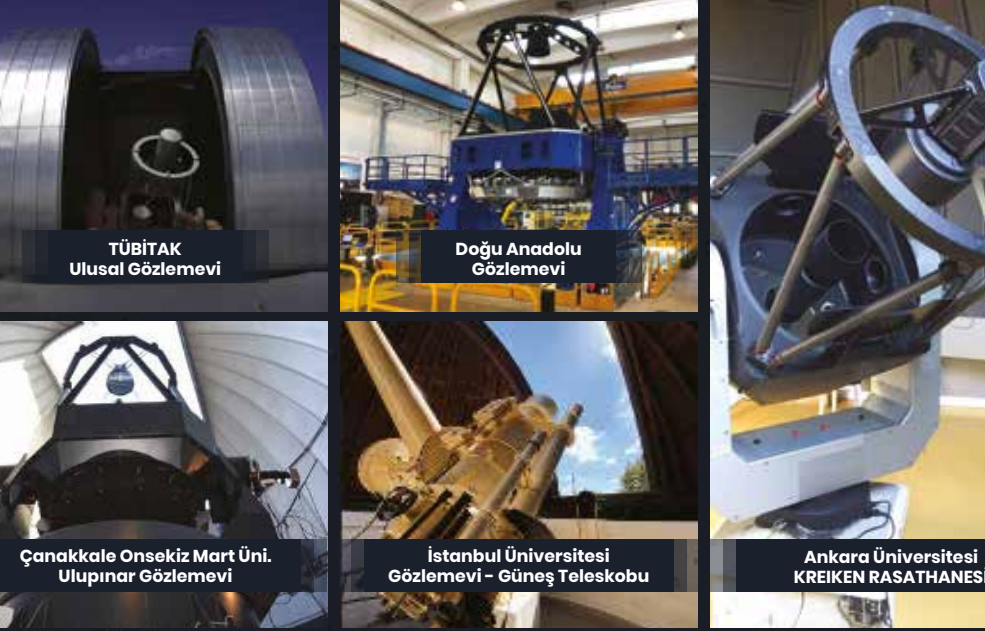
Uzaya Erişim ve Uzay Limanı

“Ülkemizin uzay aracı ve uydu fırlatma ihtiyaçlarını bağımsız olarak gerçekleştirebilmek, ticari olarak sürdürülebilir bir sistem oluşturarak ihtiyaç fazlası kapasite ile uluslararası hizmet vermek amaçlarıyla,

- Kritik teknolojileri geliştirmek,
- Fırlatma tesis altyapısını oluşturmak hedeflenmektedir.”

MILLİ UZAY PROGRAMI

TUA

Bölgesel Konumlama ve Zamanlama

“Bölgesel konumlama ve zamanlama sistemi kurarak, bağımsız konumlama ve zamanlama yeteneğine kavuşmak,

- Ülkemiz ve bölge ülkeleri için konumlama ve zamanlama doğruluğunu artırmak,
- Konumlama ve zamanlama sistemi teknolojisi kazanmak amaçlanmaktadır.”

MİLLÎ UZAY MEVZUATI

13.12.2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’yle kuruluşu, görev ve yetkileri düzenlenen Türkiye Uzay Ajansının çalışmalarını daha güçlü şekilde yapmasını sağlayacak ‘Uzay Kanunu’

için hazırlıkların başladığı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından ifade edilmiştir.

Uzay faaliyetlerinde artan özel girişimler ve ticarileşme, uzay hukukuna yönelik yeni yasal zorluklar meydana getirmiştir. Bu sebeple, zaman içinde uzayın ana aktörleri olan devletler tarafından ulusal uzay mevzuatı formüle edilmesinin, bu zorlukları bertaraf etmek için en uygun araç olduğu anlaşılmıştır.

Ülkeler bazında uzay faaliyetlerine ilişkin farklı kanuni düzenlemeler yer almaktadır. Bu alandaki kodifikasyon çalışmalarını adeta özetleyen Birleşmiş Milletler Dış Uzayın Barışçıl Amaçlarla Kullanımı Komitesi (COPUOS), uzayın

barışçıl amaçlarla keşfi ve kullanımı ile ilgili olarak 20-31 Mart 2023 tarihleri arasında Hukuk Alt Komitesi 62. oturumunda kabul edilen “Uzay Faaliyetlerine İlişkin Ulusal Düzenleyici Çerçevesine Şematik Genel Bakış” konulu belgede çeşitli başlıklar açısından değerlendirmeler yapılmıştır.

Belgede yer alan hususlar, uluslararası anlaşmalar ve diğer belgeler ışığında uzun yıllara dayanan çalışmalar sonucunda geliştirilen uzay faaliyetlerine yönelik ulusal düzenleyici mevzuatın şematik genel görünümünü ortaya koymaktadır.

Buradan hareketle;

Uzay Aktivitelerinde Yetki ve Lisanslama:

Uzay operasyonlarının niteliği gereği yapılacak iş birlikleri çerçevesinde faaliyete katılması planlanan tarafların gerekli teknik, finansal ve güvenlik standartlarının belirlenmesi,

Uzay Cisimlerinin Tescili:

1975 sayılı Tescil Sözleşmesi’ne dayalı olarak konsorsiyum hâlinde fırlatma işleminin gerçekleştirilmesi durumunda uzay cisimleri ve diğer eserlerin tescilinin ülkemiz adına yapılmasının sağlanması, keza kayıt işlemlerine esas millî bir kayıt sisteminin teşekkül ettirilmesi,

Uzay Faaliyetlerinde Denetim:

Uzay faaliyetlerinde ülkesel sorumluluk bulunduğundan, faaliyetlerin belirli periyotlarla yerinden veya uzaktan denetleme prosedürlerinin ortaya konulması,

Yörüngedeki Uzay**Cisimlerinin Kontrolü:**

Ülkemizin bizatihi veya kendi nam-hesabına özel işletmeler (non-governmental entity) aracılığıyla gerçekleştireceği/ yöneteceği fırlatmalarda; uzay cisimleri ve onun personeli hakkında yargı yetkisi ile uzay cisimleri üzerinde yönlendirme, durdurma, değiştirme ve düzeltme yetkisini barındıran kontrole yönelik düzenlemelere yer verilmesi,

Güvenlik ve Sigorta: Uzay faaliyetlerinin doğasından kaynaklanan olası tehlikelerin bertaraf edilmesi için, iş birliği gerçekleştirilen ve faaliyetlere katılan tarafların (özel veya tüzel kişilerin) riske karşılık gelen ek sigortalama işlemlerinin yapılmasının kanuni hâle getirilmesi,

Keza fırlatan veya fırlatmayı temin eden devlet olarak olası zararları (doğrudan veya dolaylı) önleyecek gerekli tedbirleri alma sorumluluğu ve yükümlülüğü gereğince, faaliyete katılan diğer ilgili taraflar tarafından uyulması gereken güvenlik kıstas ve standartlarının (Uzay çöpleri ya da enkazlarına ilişkin olanlar da dâhil) dış politik çıkarların korunması gayesiyle açıklığa kavuşturulması,

Bu başlıklara ilaveten;

Fikrî Mülkiyet: World Intellectual Property Organisation (Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü) tarafından; gerek uzayda, gerekse uzay aracı dâhilinde gerçekleştirilen uzay faaliyetleri sırasında meydana getirilen icat,

buluş veya eserlerin tescil işlemlerinin o devletin fikrî mülkiyete dair ulusal düzenlemelerine bağlı olacağına ilişkin tavsiyesi dikkate alındığında;

Uzayda ülkemiz adına meydana getirilen eserler ve buluşlar açısından fikri mülkiyet-patent hakkı kapsamında ve ülkesellik ilkesinin korunması yönünde telif hakkının millî uzay mevzuatında ayrıca düzenlenmesi,

Uydu Fırlatma ve Kontrol:

Sabit Yörünge (GEO), Durağan Olmayan Yörünge (NGSO), Orta Dünya Yörüngesi (MEO) ve Alçak Dünya Yörüngesi'nde (LEO) konumlandırılması planlanan gözlem ve veri toplama amaçlı millî uydu sistemlerinin

geliştirilmesiyle doğru orantılı olarak yeterlilik, kapasite, başvuru süreç ve kurallarının belirlenmesi,

Ticari Uzay Limanı Kurulması veya İşletilmesi:

Türk uzay operasyonlarının daha etkili icra edilmesi ve ülkemizin uzay ekonomik pazarına entegre olması açısından önem arz eden uzay limanı kurulması, işletilmesi için lisanslandırma, sorumluluk, güvenlik yönünden kriterlerin ve gereksinimlerin belirlenmesi (Örnek; 2018 tarihli Birleşik Krallık Uzay Endüstrisi Kanunu),

Uzay Turizmi ve Uzay

Kaynakları: Uzay turizmini hedefleyen ulaşım sistemlerinin, yerleşim tesislerinin veya gerekli diğer

altyapıların geliştirilmesine yönelik yerli ve uluslararası uzay turizmi şirketlerinin uyacağı standartların belirlenmesi ve gerektiğinde teşvik sağlanması gibi düzenlemelere yer verilmesi (Örnek; 2001 tarihli ABD Uzay Turizmini Teşvik Yasası);

Uzayda, ay veya diğer gök cisimlerinde bulunması muhtemel su, mineral ve diğer doğal kaynaklar olarak ifade edilen uzay kaynaklarının gerektiğinde kamusal araçlar veya özel şirketler vasıtasıyla çıkarılması, izin ve yeterlilik kısıtları ile bu kaynakların kullanılması ve yararlanılmasına ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi (Örnek; 2021 tarihli Japon Uzay Kaynakları Kanunu)

Naçizane, kanun yapım sürecinde birlikte ve/veya müstakilen, öneri mahiyetinde ele alınabilecek hususlardandır. Bu başlıklar bazında yapılması olası yasal düzenlemelerin, millî uzay programında yer alan Türk uzay operasyonlarının etkinliğini arttıracak hukuki bir perspektif oluşturması kuvvetle muhtemeldir.

SONUÇ

İnsanlığın teorik olarak ulaşma gayreti içinde olduğu hiper uzay çağına uzanan günümüz siber-uzay çağında; Mars gezegeninde kolonileşme gibi an itibarıyla pek çok fantastik proje, ülkeler ve şirketler nezdindeki teknolojik gelişmeler, bilimsel çalışmalar, finansal destekler eşliğinde süratle devam etmektedir.

İşte astropolitik düzlemde sınırları belirsiz bir güç alanı teşkil eden uzayda, menfaatlerimiz doğrultusunda ülkemiz tarafından yapılacak uluslararası iş birlikleri vasıtasıyla (yerli/uluslararası aktörlerle) uzayda yeni bir uzay istasyonu kurulması gibi projelerin gerçekleştirilmesinin “Uzay Vatan” kavramının daha da somutlaşmasına, Türkiye’nin bu alanda masadaki varlığına katkıda bulunacağı açıktır.

Bu anlamda, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Türkiye Uzay Ajansı, TÜBİTAK, Roketsan başta olmak üzere tüm yerli paydaşların sürece katılımı ve desteği ile “Millî Uzay Programı Strateji Belgesi”nde yer alan uzay faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine yönelik atılacak adımların, millî uzay mevzuatı ile ivme kazanacağı hususu bir kez daha vurgulanmalıdır.

KAYNAKÇA

Andrew May, ‘The Space Business: From Hotels in Orbit to Mining Moon-How Private Enterprise is Transforming Space’ (Türkçe: Uzay Turizmi ve Ticareti, Çev: Fatih Şekerci), (Icon Books Ltd. 2018).

Fabio Tronchetti, ‘Fundamentals of Space Law and Policy’, Springer Briefs in Space Development.

Frans G. Von Der Dunk, ‘The Regulation of Space Tourism’, 2019 <https://digitalcommons.unl.edu/spacelaw/>

George S. Robinson&Rita Lauria, Legal Rights and Accountability of Cyberpresence: A Void in Space Law/ Astrolaw Jurisprudence (Siber Varlığın Yasal Hakları ve Hesap Verilebilirliği: Uzay Hukukunda/Astro Hukukunda Bir Boşluk), *Annals of Air and Space Law*, Vol. XXVIII-2003.

Japan Space Resources Act 2021, <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2021-09-15/japan-space-resources-act-enacted/>

Lynne M. Montgomery, Christopher D. Bair, ‘Small Satellite Regulation in 2020’, 34th Annual Small Satellite Conference, <https://s3vi.ndc.nasa.gov/ssri-kb/static/resources/Small%20Satellite%20Regulation%20in%202020.pdf>

Michio Kaku, ‘Hyperspace’, (Türkçe: Hiperuzay, Çev: Ayşe Cankız Çevik), (Odtü yayıncılık, 2. Baskı, 2022).

Mustafa Serhat Kaşıkara, ‘Devletlerin Uzay Faaliyetlerinden Doğan Sorumluluğu’, (Adalet yayınevi, Şubat 2017).

Millî Uzay Programı Strateji Belgesi (2022-2030).

Onur Utku Sevim, ‘Uzay Kaynaklarının Kullanımına İlişkin BM Perspektifi ve Türk Uzay Operasyonlarına Olası Yansımaları’, *Adalet Dergisi*, 2022.

Sergio Marchisio, ‘National Jurisdiction For Regulating Space Activities Of Governmental And Non-Governmental Entities, United Nations/Thailand Workshop on Space Law, 16-19 November 2010 Bangkok, Thailand, <https://www.unoosa.org/pdf/pres/2010/SLW2010/02-02.pdf>

UK Space Industry Act 2018, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/5/section/47>

Space Tourism Promotion Act of 2001 (H.R.2443), <https://www.congress.gov/bill/107th-congress/house-bill/2443?s=1&r=4>

Tuğrul Çakır, ‘Türk Uzay Operasyonlarına İlişkin Kanun’un Hazırlanması Konusunda Öneriler’, *YBHD*, Sayı 2020/2, s. 175-196.

Tuğrul Çakır, ‘Uluslararası Uzay İstasyonuna İlişkin Anlaşmada Patent Hukuku Alanındaki Kanunlar İhtilafı Kuralı’, (2020) 6 (2), *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, s. 240.

United Nations, Office for Outer Space Affairs, ‘Space Law Treaties’, (<http://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/treaties.html>)

<https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/turkiyenin-uzay-ajandasina-yeni-projeler-damga-vuracak/3114717>

<https://www.trthaber.com/haber/gundem/uzay-kanunu-icin-hazirliklar-basladi-831689.html>

<https://www.tubitak.gov.tr/tr/haber/ilk-turk-uzay-yolcusu-alper-gezeravci-17-ocak-2024te-uzaya-gidecek#:~:>

<https://tua.gov.tr/tr/milli-uzay-programi>

<https://www.nasa.gov/humans-in-space/commercial-space/>

“Uzay Faaliyetlerine İlişkin Ulusal Düzenleyici Çerçevelere Şematik Genel Bakış”, https://www.unoosa.org/res/oosadoc/data/documents/2023/aac_105c_22023crp/aac_105c_22023crp_28_0_html/AC105_C2_2023_CRP28E.pdf

ADALET BAKANLIğI MAğDUR BİLGİLENDİRME

ADLİ YARDIM

Adli Yardım, mali gücü yetersiz olanların dava açma hakkından yoksun kalmaması için getirilmiş bir ilkedir. Mali olanakları yetersiz kişilerin dava harç ve masraflarından muaf tutulması ve kendisi için baro tarafından ücretsiz avukat görevlendirilmesidir.

Kimler yaralanabilir?

Kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimseler iddia ve savunmalarında, geçici hukuki korunma taleplerinde ve icra takibinde, taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması kaydıyla adli yardımdan yararlanabilirler. Kamuya yararlı dernek ve vakıflar, iddia ve savunmalarında haklı görüldükleri ve mali açıdan zor duruma düşmeden, gerekli giderleri kısmen veya tamamen ödeyemeyecek durumda oldukları takdirde adli yardımdan yararlanabilirler.

Adli yardım kapsamında olan konular nelerdir?

Adli yardım kararı, ilgiliye, yapılacak tüm yargılama ve takip giderlerinden geçici olarak muafiyet, yargılama ve takip giderleri için teminat göstermekten muafiyet, dava ve icra takibi sırasında yapılması gereken tüm giderlerin Devlet tarafından avans olarak ödenmesi, davanın avukat ile takibi gerekiyorsa, ücreti sonradan ödenmek üzere bir avukat temini gibi hususları sağlar.

Mahkeme, talepte bulunanın, belirtilen hususların bir kısmından yararlanmasına da karar verebilir.

Tüm davalarda adli yardım almak mümkün mü?

Adli yardım sistemi, ceza davaları dışındaki davalar içindir. Ceza davalarında adli yardım sistemi farklı yapılandırılmıştır. Adli yargıda hukuk mahkemelerinde ve idari yargıda dava açarken veya aleyhe dava açılmışsa adli yardım talep edilebilir.

Nasıl yararlanılabilir?

Adli yardım talebi, dava açılmadan önce barolara ve yargılamanın yapılacağı mahkemeye, dava açıldıktan sonra ise yine barolara ve asıl talep veya işin karara bağlanacağı mahkemeye, icra ve iflas takiplerinde ise takibin yapılacağı yerdeki icra mahkemesine ekli adli yardım başvuru formu çıktısı alınıp, doldurularak yapılır.

Kanun yollarına başvuru sırasında bölge adliye mahkemesine veya Yargıtay'a başvurulması gerekmektedir. Mahkeme adli yardımın koşullarının oluşup oluşmadığını değerlendirerek talebin kısmen veya tamamen kabulüne ya da reddine ilişkin karar vermektedir. Talep hâlinde, inceleme, duruşmalı olarak yapılır. Adli yardım, hükmün kesinleşmesine kadar devam edecektir.

Adli yardım başvurusu nasıl yapılır? Başvuru nasıl incelenir?

Baroya adli yardım talebinde bulunan kişi, talebi hizmetin görüleceği yer adli yardım bürosuna ve temsilciliklerine iletir. Adli yardım bürosu ve temsilcilikleri, talep

sahibinden üzerine kayıtlı taşınır ve taşınmaz mal bilgileri, aylık kazancı, ailevi durumu, bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı gibi gerekli bilgi ve belgeleri ister. Başvurucu, talebinde haklı olduğunu gösterdiği delillerle kanıtlamak zorundadır. Adli yardım bürosu ve temsilcilikleri adli yardım talebini baroya ileten başvurusunun talebinin haklılığı konusunda uygun bulacağı araştırmayı yapar, gerektiğinde karar verir. Mahkemeye adli yardım talebinde bulunan kişi, iddiasının özeti ile birlikte, iddiasını dayandıracığı delilleri ve yargılama giderlerini karşılayabilecek durumda olmadığını gösteren, üzerine kayıtlı taşınır ve taşınmaz mal

bilgileri, aylık kazancı, ailevi durumu, bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı gibi mali durumuna ilişkin belgeleri mahkemeye sunmak zorundadır. Adli yardım talebine ilişkin evrak, her türlü harç ve vergiden muaftır. Mahkeme, adli yardım talebi hakkında duruşma yapmaksızın karar verebilir. Ancak, talep hâlinde inceleme duruşmalı olarak yapılır.

Mahkemelerce, adli yardım talebi konusunda verilen kararlara karşı, tebliğinden itibaren bir hafta içinde kararı veren mahkemeye dilekçe vermek suretiyle itiraz edilebilir. İtiraz incelemesi neticesinde verilen kararlar kesindir. Adli yardım talebi reddedilirse, ödeme gücünde sonradan gerçekleşen ciddi

bir azalmaya dayanılarak tekrar talepte bulunulabilir. Adli yardım talebinin mahkemece kabulü halinde yargılama harç, avans ve giderleri de adli yardım kararı devam ettiği müddetçe kısmen ya da tamamen ödenmeyebilir.

Adli yardımdan yararlanan kişinin mali durumu hakkında kasten veya ağır kusuru sonucu yanlış bilgi verdiği ortaya çıkar veya sonradan mali durumunun yeteri derecede iyileştiği anlaşılırsa adli yardım kararı kaldırılır.

Dava giderleri nasıl ödenir?

Adli yardım kararından dolayı ertelenen tüm yargılama giderleri ile Devletçe ödenen avanslar dava veya takip

sonunda haksız çıkan kişiden tahsil olunur. Adli yardımdan yararlanan kişinin haksız çıkması hâlinde, uygun görülürse yargılama giderlerinin en çok bir yıl içinde aylık eşit taksitler hâlinde ödenmesine karar verilebilir. Adli yardım kararından dolayı Devletçe ödenen veya muaf tutulan yargılama giderlerinin tahsilinin, adli yardımdan yararlananın mağduriyetine neden olacağı mahkemece açıkça anlaşılırsa, mahkeme, hükümde tamamen veya kısmen ödemediği muaf tutulmasına karar verebilir.

Adli yardım kararıyla atanan avukatın ücretini kim öder?

Adli yardımdan yararlanan kişi için mahkemenin talebi

üzerine baro tarafından görevlendirilen avukatın ücreti, yargılama gideri olarak Hazineden ödenir.

Adli yardım avukatı davayı ihmal eder mi?

Adli yardım avukatı ücretsiz çalışmamaktadır. Asgari ücret tarifesine göre belirlenen ücret Baro tarafından ilgili avukata ödenir. Adli yardım servislerinde çalışan avukatlar bu durumu kabul ederek gönüllü olmuşlardır. Baro adli yardım kurulları görevlendirdikleri avukatları takip ederler.

Ceza davalarında adli yardımdan faydalanmak mümkün mü?

Adli yardım sadece özel hukuk ve idari davalar için söz konusudur. Ceza davalarında şüpheli ve mağdurlar açısından farklı usuller belirlenmiştir. Şüpheliler açısından, alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçun şüphelisi veya sağır ve dilsiz veya 18 yaşından küçük veya kendini savunamayacak derecede malul olanlara zorunlu müdafî (sanık avukatı) atanır. Müdafî seçebilecek durumda olunmadığı beyan edildiği takdirde talep üzerine müdafî görevlendirilir. Mağdurlar açısından; 18 yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malul olması durumunda zorunlu olarak, cinsel saldırı suçu ile alt sının 5 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçun mağduru ise istem hâlinde avukat görevlendirilir.

BİR YAZAR / BİR KİTAP

MEHMED NÂZİM

MEKTEB-İ HUKUK

GÜNLERİM

Aktan Oral OKUDUCU

Uzman

Kitabın Adı:

Mekteb-i Hukuk Günlerim
(Mehmed Nâzım Bey'in Mekteb-i Hukuk Günlüğü)

Yazarı:

es-Seyyid Mehmed Nâzım Bey

Yayınevi:

Türk Tarih Kurumu Yayınları

Yayına Hazırlayan:

Dr. Öğr. Üyesi Ali Adem YÖRÜK

Tür: Anı / Hatırat

Basım Yeri: Ankara

Basım Tarihi: Ocak 2012

Baskı: 1. Baskı

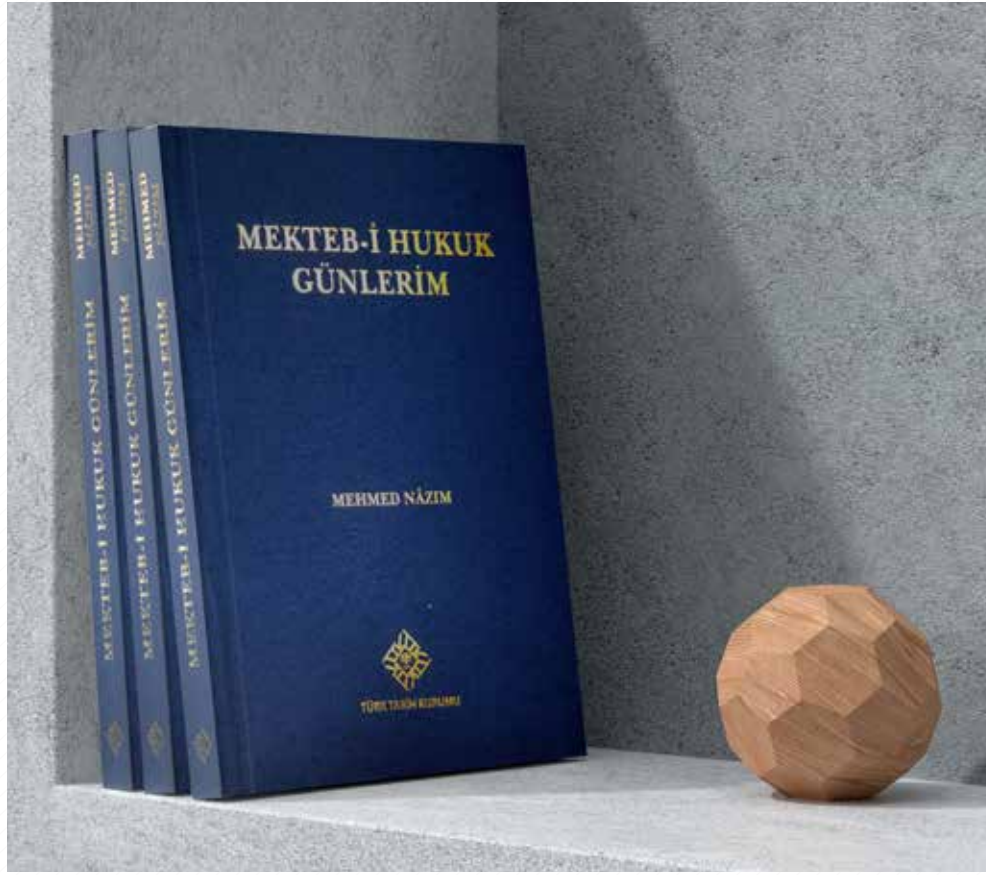
Sayfa Sayısı: 248

MEHMED NAZIM BEY VE MEKTEB-İ HUKUK GÜNLERİM

“Mekteb-i Hukuk Günlerim” Mehmed Nazım Bey’in, günümüzde İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi olarak bilinen, o yıllardaki adıyla “Mekteb-i Hukuk”ta aldığı hukuk eğitimi sürecini ayrıntılı bir biçimde anlattığı, hatıra türündeki eseridir. Kitapta, o dönemdeki hukuk müfredatına dair verilen bilgilerin yanı sıra öğrencilerin nasıl yetiştiği ve mezun olduktan sonraki deneyimleri gibi konular ele alınır.

Türk hukuk camiası mensuplarını; hâkim-savcı adaylarını, avukatları ve hukuka ilgi duyan meraklıları, 140 yıl öncesine bir yolculuğa davet eden bu kitap, son derece merak uyandırıcı bir görüntü sergilemektedir.

Mehmet Nazım Bey, Mekteb-i Hukukta eğitim aldığı dönemde yaşadığı deneyimleri, derslerin yanı sıra öğrencilerin günlük yaşamından örneklerle bizlere aktarır. Mekteb-i Hukukun tarihini ve önemini vurgulayan yazar, bu okula katılmasındaki amaçlarını da açıklar. Mehmet Nazım Bey, Mekteb-i Hukuk öğrencisi olduğu dönemdeki hocalarından ve arkadaşlarından da sıklıkla bahseder. Hocalarının bilgeliğinden ve öğretme yeteneklerinden ne kadar etkilendiğini anlatırken, arkadaşlarıyla yaşadığı güzel anıları da paylaşmaktan geri durmaz. Sınıf içindeki tartışmalar, ödevler, grup çalışmaları gibi öğrenci hayatının rutinlerini anlatırken, arkadaşlık ilişkileriyle ilgili de kimi örnekler verir.

Mehmet Nazım Bey, Mekteb-i Hukuku tamamladıktan sonraki kariyer planlarından söz ederken, bu okulun kendisine ne gibi fırsatlar sunduğunu vurgular. Mekteb-i Hukukun ona kattığı değerlerden, bilgilerden ve deneyimlerden bahseden yazarımız, bu Okulun mevcut ve gelecekteki avukatlar için ne kadar önemli olduğunu da ayrıca vurgular. Mekteb-i Hukukun mezunlarının toplumda ne gibi rol ve sorumlulukları olduğuna da değinen yazarımız, kendisinin de bu sorumlulukları nasıl yerine getirmeyi planladığını ifade eder.

Kitap, yazarın, Mekteb-i Hukuktaki öğrencilik yıllarına dair hatırladığı en güzel anılarla birlikte sona erer. Bu anılar genellikle arkadaşlık ilişkileri, sınıf içi etkinlikler

ve mezuniyet törenleri gibi hoş hatıralardan ibarettir. Gençliğinin en önemli yıllarını bu okulda geçirdiği için minnettarlık duygularını paylaşan Mehmed Nâzım Bey, Mekteb-i Hukukun, hayatına kattığı değerleri ve deneyimleri memnuniyetle vurgular.

MEHMED NÂZİM BEY *Bürokrat-Hukukçu-Yazar*

Hayatı

Tam adı “es-Seyyid Mehmed Nâzım Beyefendi” olan Mehmet Nâzım Bey, Rumi 1279 senesinde (1863-1864) İstanbul’da dünyaya geldi. Dedesi Ahmet Ziver Efendi, 1858-1877 yılları arasında Mekke-i Mükerrerme emirliği yapan Şerif Abdullah Paşa’nın divan kâtipliğini yaptı.

Mehmed Nâzım Bey'in babası ise Müslimzâde İakabıyla da anılan Hacı Mahmud Enver Efendi'dir. Mehmed Nazım Bey, önce, dedesi ve babası gibi kâtiplik mesleğine yöneldikten sonra, yüksek tahsilini hukuk sahasında yaparak adliyede görev aldı.

Mehmed Nazım Bey, Mekteb-i Hukuktan önceki düzenli tahsilini rüştiyede (ortaokul) tamamladı, bununla birlikte, küçük yaşlarından itibaren farklı mülki ve adli kurumlarda mülazım (stajyer) olarak bulundu, meslek içinde yapıp öğrenme yöntemiyle Osmanlı kâtiplik geleneğine eklenerek bu alanda da tecrübe sahibi oldu.

Onun tahsilini güçlendiren diğer bir etken ise, görev yaptığı; Sivas, İstanbul, Saray Bosna, Mentefek, Basra, Bağdat, Malatya ve Halep gibi bölgelerden oluşan geniş Osmanlı coğrafyasıydı. Mehmet Nâzım Bey gibi gözlem yeteneği yüksek biri için bu coğrafya, onu birbirine bağlayan yolları, kasabaları, kuvvet ve zaaflarıyla Osmanlı idaresini, insan unsurunu ve toprağını tanıma imkânı demektir. Mekteb-i Hukukta yüksek tahsilini tamamlayıp üst düzey memuriyet hayatına başladığında Arapça konuşup yazabiliyor, Fransızca okuyup yazabiliyor; Rumca, Bulgarca ve Ermenice konuşabiliyordu.

Mehmed Nâzım Bey, 1885 yılında, kendi ifadesiyle "tahsil-i nur-ı adalet" (adalet ışığını öğrenmek) etmek üzere Mekteb-i Hukuka başvurdu. Mektebe giriş sınavında yazdığı kompozisyonun konusu, ilim tahsilinin yüceliği ve

kutsallığıydı. Birinci sınıf talebesiyken, mesleğinin gereği olarak İstinaf Hukuk Kalemine devam etmeye başladı. 12 Mart 1890 tarihli diplomasını okul Müdürü Aziz Bey'in elinden aldıktan birkaç ay sonra, önce Bidayet Mahkemesi İkinci Hukuk Dairesindeki, ardından da Cinayet Mahkemesindeki stajını tamamladı. Stajını tamamladıktan beş ay sonra, 1891 yılında, Akkâ sancağı Bidayet Mahkemesi savcı yardımcılığına atanarak 27-28 yaşlarında, yeni meslek hayatına başladı.

Akkâ savcı yardımcılığı görevinden sonra, 10 Ekim 1895 yılında, Kerkük Sancağı Bidayet Mahkemesi savcı yardımcılığına, 12 Ağustos 1896'da da Basra ceza reisliğine atandı. Nâzım Bey'in memuriyet hayatı hakkında tespit edebildiğimiz son bilgi, hastalığı nedeniyle Basra ceza reisliğine son verilmesidir (26 Aralık 1897).

Hukuk Tahsili

Mekteb-i Hukuk, Mehmed Nâzım Bey'in hayatında merkezî bir yer teşkil ettiği için, hukuk tahsilini ayrıca ele alınması gerekir. Mehmed Nâzım Bey, 23 Temmuz 1301 Salı günü (4 Ağustos 1885), öz geçmişi ve Şûrâ-yı Devlet başkâtibi Vasfi Bey'in kaleme aldığı kefaletname ile Mekteb-i Hukuka giderek üçüncü numaraya kaydoldu. Giriş imtihanı, Arapça veya Fransızcadan tercüme, Türkçe kompozisyon, hesap, Osmanlı tarihi ve coğrafyadan yazılı; Fransızca veya Arapça sarf ve nahiv ve ayrıca mantıktan sözlü olarak

yaşlandı. Nâzım Bey, hem Arapça hem de Fransızcadan tercüme imtihanı verdi. *İnsan-ı kâmil* olunabilmesi için gerekli vasıfları anlatan bir kompozisyon kaleme aldı. Nâzım Bey, giriş imtihanlarında başarılı olan 88 kişiyle birlikte birinci sınıfa başladı.

Mehmed Nâzım Bey, Mekteb-i Hukuka başladığı dönemde üç yıl olan öğrenim süresi, o okurken dört yıla çıkarıldı. Üç yıllık eğitim süresinde dersler şu şekilde dağılmaktaydı:

Birinci Sınıf: Mecelle ve Fıkha Giriş, Hukuka Giriş, Edebiyat ve Hitabet, Arazi Hukuku, Kara Ticaret Hukuku, Ceza Hukuku.

İkinci Sınıf: Mecelle, Devletler Hukuku, Hukuk Felsefesi, Belagat-Kitabet-

Hitabet, Dünya ve İslam Tarihi, Ceza Muhakemeleri Usulü, Hukuk Muhakemeleri Usulü.

Üçüncü Sınıf: Dünya ve İslam Tarihi, Mantık, Deniz Ticaret Hukuku, *Code Civile*, Ceza Muhakemeleri Usulü Tatbikatı, Hukuk Muhakemeleri Usulü tatbikatı, Osmanlı Anayasa ve İdare Hukuku, Nikâh, Vakıf Hukuku.

Mehmed Nâzım Bey ikinci sınıftayken mektep idaresi öğrencilere öğretim düzeniyle ilgili bazı ihtar ve tavsiyelerde bulundu. Türk hukuk eğitimi açısından dikkat çekici olan bu tavsiyelerden söz etmek gerekir. Talebelerin hukuk derslerinde “meleke ve maharet-i kâmile” kazanabilmeleri için üç yöntemin takip edilmesi gerektiği belirtilmektedir:

▪ **Derslerin tekrarı.** Öğrencinin kişisel çabasının yanı sıra, muallimler tarafından sınavlar yoluyla dersler tekrar ettirilmelidir. Ayrıca, muallimlerin muğlak ve müphem konuları açıklamaları gerekir.

▪ **Metin incelemesi ve tartışma.** Muallim tarafından belirlenecek kanun maddelerinin bir öğrenci tarafından anlatılması ve konunun, katılmak isteyen öğrencilerin itiraz ve tenkitleriyle tartışılmasıdır. Bazen muallim farazi bir dava üzerinden kanunun hangi maddesine göre hüküm verilmek gerektiğini de sorabilir.

▪ **Talim-i hitabet.** Hukuk ve ceza mahkemelerinde duruşmalar sözlü ve aleni olduğundan talebeler hitabet konusunda mahir ve

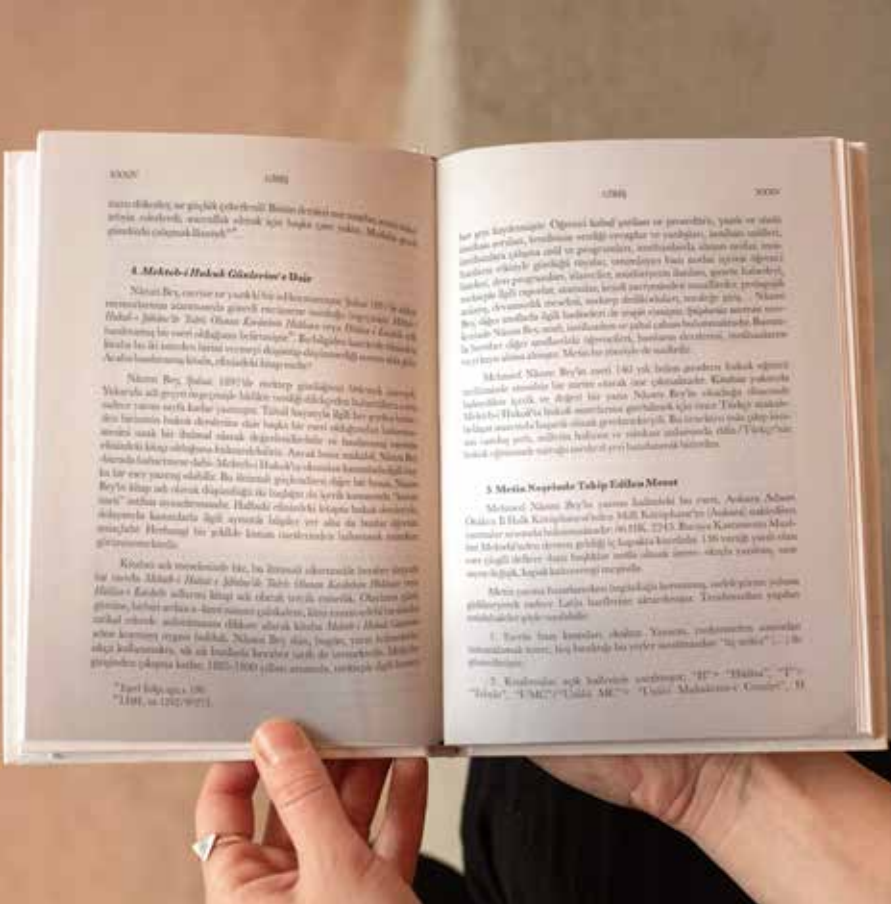
cerbezeli olmalıdır. Öğrenci, muallim tarafından önceden belirlenmiş bir konuyu anlatacaktır. Bu alıştırmalar esasen edebiyat, belagat ve mantık derslerinde yapıldı. Fikirlerini sözlü olarak ifade etmeye cesaret edemeyenler, nutuklarını yazıp muntazam bir şekilde okuyabiliyorlardı.

Görüldüğü gibi, bir hukuk öğrencisinin meleke sahibi olabilmesi için konuyu tekrarlayarak iyice bellemesi, tartışarak olgunlaştırması ve nihayet, sözlü olarak ifade edebilme kabiliyetine sahip olması gerekmektedir.

Mekteb-i Hukuk Günlerim

Mehmed Nâzım Bey, ne yazık ki, kitabına bir ad koymamıştır. Şubat 1891’de, adliye memurlarının atanmasıyla görevli encümene sunduğu öz geçmişte *Mekteb-i Hukuk-ı Şahane’de Tedris Olunan Kavaninin Hülasası veya Hülasa-i Kavanin* adlı, basılmamış bir eseri olduğunu belirtmiştir. Bu bilgiden hareketle elinizdeki kitaba bu iki isimden birini vermeyi düşünüp düşünmediği sorusu akla gelir. Acaba basılmamış kitabı, elinizdeki kitap mıdır?

Mehmet Nâzım Bey, Şubat 1891’de mektep günlüğünü bitirmek üzereydi. Yukarıda adı geçen öz geçmişle birlikte verdiği dilekçeden bahsettikten sonra sadece yarım sayfa kadar yazmıştır. Tahsil hayatıyla ilgili her şeyden bahseden birinin hukuk derslerine dair başka bir eseri olduğundan söz etmemesinin uzak bir ihtimal olarak değerlendirilebilir

ve basılmamış eserinin "Mekteb-i Hukuk Günlerim" olduğuna hükmedebiliriz. Ancak buna mukabil, Mehmed Nâzım Bey, Mekteb-i Hukukta okutulan kanunlarla ilgili başka bir eser yazmış olabilir. Bu ihtimali güçlendiren diğer bir husus, Mehmed Nâzım Bey'in kitap adı olarak düşündüğü iki başlığın da, içerik konusunda "kanun özeti" intibai uyandırmasıdır. Hâlbuki kitapta, hukuk dersleriyle, dolayısıyla kanunlarla ilgili ayrıntılı bilgiler yer alsa da, bunlar, öğretim amaçlıdır. Herhangi bir şekilde kanun özetlerinden söz etmek mümkün görünmemektedir.

Kitabın adı meselesinde, kitabı yayına hazırlayan Dr. Öğr. Üyesi Ali Adem YÖRÜK,

yukarıdaki ihtimalden söz etmekle birlikte, ihtiyatlı bir tavırla, "Mekteb-i Hukuk-ı Şahanede Tedris Olunan Kavaninin Hülâsası" veya "Hülâsa-i Kavanin" adlarını kitap adı olarak tercih etmediklerini; olayların, günü gününe, birbiri ardınca anlatılmasını dikkate alarak kitaba "Mekteb-i Hukuk Günlerim" adını vermeyi uygun bulduklarını belirtmiştir.

Mehmed Nâzım Bey; dün, bugün, yarın kelimelerini sıkça kullanmakta, bunlarla beraber tarih de vermektedir. Mektebe girişinden çıkışına kadar, 1885-1890 yılları arasında, Mekteple ilgili hemen her şeyi kaydetmiştir: Öğrenci kabul şartları ve prosedürü, yazılı ve sözlü imtihan soruları, kendisinin verdiği cevaplar ve yanırları, imtihan usulleri, imtihanlara çalışma usul ve programları, imtihanlarda alınan notlar, imtihanların etkisiyle gördüğü rüyalar, tanımlayıcı bazı notlar içeren öğrenci listeleri, ders programları, idareciler, müdüriyetin ilanları, gazete haberleri, Mekteple ilgili raporlar, atamalar, kendi zaviyesinden muallimler, pedagojik anlayış, devamsızlık meselesi, Mektep dedikoduları ve mesleğe giriş...

Şüphesiz, metnin merkezinde Mehmed Nâzım Bey'in sınıfı, imtihanları ve şahsi çabası bulunmaktadır. Bununla birlikte diğer sınıflardaki öğrencileri, bunların derslerini, imtihanlarını vs.yi de kayıt altına alması, eserin bu yönüyle de nadir olma özelliğini ortaya koymaktadır.

Mehmed Nâzım Bey'in eseri 140 yılı bulan modern

hukuk eğitimi tarihimizde emsalsiz bir metin olarak öne çıkmaktadır. Kitabın yukarıda bahsedilen içerik ve önemi bir yana, Mehmed Nâzım Bey'in okuduğu dönemde Mekteb-i Hukukta hukuk sınavlarına girebilmek için önce Türkçe makale-belagat sınavında başarılı olmak gerekmektedir. Bu örnekten yola çıkıp insanın varoluş şartı, milletin hafızası ve natıkası anlamında dilin/ Türkçenin hukuk eğitiminde konumlandığı merkezî yeri de hatırdan tutmak gerektiğini vurgulayalım.

Metnin Yayına Hazırlanma Süreci

Mehmed Nâzım Bey'in yazma hâlindeki bu eseri, Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesinden Millî Kütüphaneye (Ankara) nakledilen yazmalar arasında bulunmaktadır. 136 sayfası yazılı olan eser, çizgili deftere *rika* (Osmanlı Devleti döneminde günlük yazışmalar, mektuplar, el yazması eserler için kullanılan ve ilk olarak Osmanlı Devleti tarafından kullanılan yazı tipi) hattıyla yazılmış, satır sayısı değişik olan kitabın kapağı da kahverengi meşindendir. Metin yayına hazırlanırken özgünlüğü korunmuş, sadeleştirme yoluna gidilmemiş, yalnızca Latin harflerine aktarılmıştır.

Kitap, her yönüyle, hukukun ve hukuk eğitiminin insan hayatındaki önemini 140 yıl öncesinden bizlere fısıldıyor ve bir davette bulunuyor; ne dersiniz, icabet etmeyi hak etmiyor mu?

KUTADGU BİLİG'E GÖRE TÜRKLERDE

ADALET ANLAYIŞI

Prof. Mehmet Ali ÇAKMAK - Rumeysa TEZCAN

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi

Türklerin, devlet kurmada hünerli oldukları kadar, idare etmede başarılı olamadıkları algısı vardır. Bu düşüncenin oluşmasında, eski Türklerde yazılı hukuk kurallarının olmayışı etkilidir. Çin kaynakları incelendiğinde, eski Türk kültürü kalıntıları üzerinde çalışıldıkça Türklerde en eski devirlerden itibaren, yazılı olmamakla birlikte, köklü bir hukuk ve adalet anlayışının varlığı bugün artık tartışma götürmez bir gerçektir.

Yusuf Has Hâcib'in 11. yüzyılda kaleme aldığı Kutadgu Bilig, bu iddianın en güçlü delilidir.

GİRİŞ

Yusuf Has Hacib tarafından 1070 yılında Karahanlı Hükümdarı Süleyman Arslan Han'ın oğlu Hakan Tavgaç Buğra Han'a sunulan Kutadgu Bilig, 6645 beyitlik bir siyasetnamedir (Arat, 1970). Kafesoğlu (1980), Kutadgu Bilig'in anlamını "Hükümlerlik bilgisi, Siyasi hâkimiyet bilgisi, devlet olma bilgisi" olarak verir. Arat (1947) ise, Kutadgu Bilig'in, insana her iki dünyada, tam manasıyla kutlu olmak için gereken yolu göstermek amacıyla kaleme alındığını belirterek, "mutlu olma bilgisi" anlamına geldiğini ifade etmektedir.

Her iki dünyada mutlu olabilmek için, insana doğru yolu göstermek amacıyla

yazılan Kutadgu Bilig'de ele alınan asıl konu "ideal insan modeli"dir. Yusuf Has Hacib, yaşadığı devirde, ideal insanda bulunması gereken nitelikler üzerinde durur. Kutadgu Bilig'de, fert, cemiyet ve devlet hayatının ideal bir şekilde düzenlenebilmesi için gerekli olan zihniyet, bilgi ve faziletlerin ne olduğu ve bunların nasıl elde edileceği, nasıl kullanılacağı üzerinde durulur (Arat, 1970).

Türklerin İslam dinini kabul ettikleri bir dönemde kaleme alınan ve İslam öncesi Türk kültürünün derin izlerini taşıyan Kutadgu Bilig'in yazarı Yusuf Has Hâcib, Türk-İslam edebiyatının ilk şair ve mütefekkeri olarak adlandırılmıştır.

Türklerin İslam öncesi devlet hayatından, İslam sonrası devlet hayatına geçiş aşamasında bir köprü görevi gören Kutadgu Bilig'de; devlet anlayışına ve teşkilatına dair bilgilerin yanında, tüm toplumu ilgilendiren meselelerin de ele alındığı görülür (Arat, 1970; Anıl, 2004; Tuğral, 2008; Demirel, 2014).

Kutadgu Bilig ne vakaları nakleden bir tarih, ne mıntıkalar ve şehirleri tasvir eden bir coğrafya, ne din adamlarının içtihatlarını toplayan bir telif, ne hâkimlerin fikirlerine istinaden bir felsefe, ne de şeyhlerin vecizelerine dayanan bir nasihat kitabıdır. Kutadgu Bilig, insana her iki dünyada, tam manasıyla kutlu olmak için lazım olan

yolu göstermek maksadıyla, Yusuf Has Hacib tarafından kaleme alınmış bir eserdir. Arat, Yusuf Has Hacib'in bazılarının iddia ettiği gibi kuru bir nasihatçi olmadığını, onun bu eseriyle insan hayatının manasını ve toplum içindeki vazifesini tayin eden bir hayat felsefesi sistemi kurduğunu ifade etmektedir (Arat,1970).

İslamiyet'in kabulü ile Türk dünyasında siyasal, sosyal ve toplumsal alanda değişiklikler meydana gelmiştir. Eserin gayesi, bir taraftan 11. yüzyılda Türklerin ahlak, hukuk ve devlet idaresi sahasındaki geleneksel telakkilerini ve o devirdeki hukuki teşkilatı bir kitapta tespit ederek bu geleneksel telakkilerin gelecek nesillere geçmesini temin etmek; diğer taraftan hükümdar ve diğer devlet adamlarına bu geleneksel telâkkileri telkin etmektir (Arsal, 1947 :659).

Kutadgu Bilig, yeni bir dini kitleler hâlinde kabul eden; yepyeni bir kültür ve uygarlık çevresine giren bir ulusun, altüst olan eski ve geleneksel değer yargılarını yeni sentezlere kavuşturmak endişesini yansıtması açısından önemlidir (Arslan, 1987:21).

Yusuf Has Hacib eserin gayesini; **“Sözümü bu dört şey: Kanun, kut, akıl ve akıbet üzere söyledim”** (beyit: 358) diyerek, Kutadgu Bilig'de devlet ve teşkilatı ile ilgili hususların açıklandığını ve bunların adalet, devlet, akıl ve kanaat olan dört temel üzerine kurulduğunu belirtmektedir.

Kutadgu Bilig'in temel

referansı öncelikle Türk devlet ve siyaset anlayışıdır (Adaloğlu, 2013). Arat, Arsal, Dilaçar, Ercilasun, Genç ve Kafesoğlu'nun da çalışmaların da belirttikleri üzere; Kutadgu Bilig'de İslam kültürü başta olmak üzere başka kültürlerin izleri görülmektedir. Ancak, temelde Türk geleneğini yansıtan toplum ve devlet anlayışının hâkim olduğu görülmektedir. Binark (1970), Kutadgu Bilig'in İslam kültür dairesine girmiş Türk kavim ve devletlerinde Orta Asya Türk kültürünün etkisini açık bir şekilde ortaya koyan, en zengin kaynak olduğuna dikkat çekmektedir.

Eser manzum olarak bir hikâye şeklinde yazılmıştır. Eserin başlıca dört kahramanı vardır: Kün-Togdu, Ay-Toldu, Ögdülmüş, Oğurmuş. Bu kahramanlardan her biri belirli bir veya birkaç ahlaki vasıf veya ruhi hâli veyahut ahlaki veya hukuki esası temsil etmektedir (Arsal, 1947: 659).

İlk kahraman Kün-Togdu Bey'dir. O, (töre ve köniklik) kanun ve adaleti temsil etmektedir. Eserdeki en önemli karakterin adaleti temsil etmesi bu değere verilen önemin göstergesidir. Hükümdara gösterilen saygı ve sevginin temelinde adaletle gösterilen sevgi ve saygı yatmaktadır (Tekşan, 2012). İkincisi Ay-Toldı, o vezirdir. Saadeti (kut) temsil etmektedir. Üçüncüsü Ögdülmüş, vezirin oğludur. Akli (ukuş) temsil etmektedir. Kitabın son kahramanı Oğurmuş ise inzivaya çekilmiş bir zahittir, vezirin kardeşidir. O akıbeti

temsil etmektedir. Kutadgu Bilig'de adalet, kut, akıl ve kanaati temsil eden dört temel kahraman arasında geçen hikâyenin asıl konusu kutlu bir devletin nasıl olması gerektiğidir.

KUTADGU BİLİG'E GÖRE TÜRKLERDE ADALET ANLAYIŞI

Eski Türk hâkimiyet anlayışı, hükümdarda Tanrı bağı bazı vasıfların varlığını kabul eden bir anlayıştır. Buna göre Türk hükümdarlarının devleti idare etme hak ve salahiyetinin kaynağı kendisine kut veren Tanrı'dır. Hâkimiyetin menşei ilahidir (Genç, 2002:33).

Bu konuda Yusuf Has Hacib şöyle demektedir:

“Bu beyler hâkimiyetlerini Tanrıdan alırlar; halk iyi olursa, bey de iyi olur.” (beyit: 5947)

“Tanrı seni doğruluk için bu mevkiye getirdi; haydi doğru ol ve doğruluk ile yaşa.” (beyit: 5195)

Yusuf Has Hacib, eserinde kut'u temsi eden Ay-Toldu ve hükümdar arasında geçen diyalog ile Türk hâkimiyet anlayışına göre bize kut'un özelliklerinden ve onu elde tutmanın zor olduğundan bahsetmektedir. Kutadgu Bilig'de bu olay şöyle tasvir edilmektedir:

Hükümdar bir gün Ay-Toldı'yı yanına çağırır, oturması için yer gösterir.

“Ay-Toldı cebinden bir top çıkarıp, yere koydu ve onu altına çekip, üzerine oturdu.”(beyit:622)

"Hükümdar ona her bakımdan dikkat etti; onun bilgisini, aklını ve anlayışını tam buldu. Hükümdar ona sevgi ile baktı ve gönlü rahat etti, fakat Ay-Toldı hemen başını çevirdi." (beyit: 627, 628) Hükümdar hiddetlendi, konuşmaya devam etti ve dedi:

"Ey bilgisiz, ey ahmak insan! Kendine bir bak, sen benim için kim idin; sana bu küstahlık nereden geliyor."(beyit: 643,644)
Ay-Toldı cevap verdi:

"Sen bana yer gösterdin, ben oraya oturmam. Benim için yer yoktur, sen bunu anla! Demek istedim. Söylediğimi teyit etmek ve neye benzediğimi sana göstermek için, yere bir top koydum. Dümdüz yerde top nasıl yuvarlanırsa, saadette öyledir; sıyrılıp giderim. Sen sevgi ile bakınca, ben gözümü yummak suretiyle, sana nasıl olduğumu göstermek istedim. Bugün ben bir devletim, ben bir topa benzerim; kim bana yaklaşırsa, ben onu yakalarım." (beyit:660, 661, 662, 663, 664)

"Akarsu, güzel söz ve devlet, bunlar durmadan, yorulup dinlenmeden, dünyayı dolaşır. Saadete inanılmaz, o vefasız ve dönektir; yürürken hemen uçar ayağı kaygandır." (beyit:669, 670)

Görülüyor ki Tanrı kut'u istediğine verir istediğinden geri alırdı. Göreve gelen Türk hakani bütün yeryüzünün hükümdarı olarak kabul edilirdi. **"Alim benim tabiatımı güneşe benzeterek bu adı verdi... Güneş doğar ve bu dünya**

aydınlanır; aydınlığını bütün halka eriştirir, kendisinden bir şey eksilmez. Benim de hükmüm böyledir, ben ortadan kaybolmam; hareketim ve sözüm bütün halk için böyledir." (beyit:824, 827, 828)

Bununla birlikte Kafesoğlu'nun da altını çizerek vurguladığı gibi Türk hâkimiyet anlayışında hiçbir zaman Türk hükümdarları insanüstü bir varlık olarak görülmemiştir. Zira hükümdar görevini yerine getirmese Tanrı'nın kutu elinden alıp başka birine vereceği bilinmektedir. Nitekim bu durum kaynağımızda: "Bu beylik mesnedine sen isteyerek gelmedin; onu Tanrı kendi fazlı ile sana ihsan etti." (beyit: 5469) şeklinde ifadesini bulmaktadır.

Diğer taraftan Türk hâkimiyet telakkisi "siyasi iktidar"ın kaynağını Tanrı'ya bağlamakla, yani hükümdarı Tanrı huzurunda sorumlu tutmakla, bugün "millî irade" denilen yüksek otorite meselesini, kültürleri sayesinde halletmiş ve insanları hükümdarın insafına sığınmaktan kurtarmıştır (Kafesoğlu, 1997:258).

Türk devlet geleneğinde, devletin iyi yönetilmesi ve halkın refahı için başta hükümdar olmak üzere, diğer devlet adamlarında da bazı özellikler aranmıştır. Bu anlayışa göre Bey'in öncelikle asil soydan gelmesi lazımdır. Ayrıca hükümdar cesur, akıllı ve adaletli olmalıdır. Yusuf Has Hacib bu anlayış doğrultusunda hükümdarda olması gereken özellikleri şöyle belirtmektedir:

"Beylik için insanın önce asil soydan gelmesi gerekir; bey cesur, kahraman, kuvvetli ve pek yürekli olmalıdır." (beyit:1949)

"Bey doğarken, beylikle doğar; görerek öğrenir ve böylece işlerin hangisinin daha iyi olduğunu bilir." (beyit:1932)

"Bey bilgili ve akıllı olmalıdır; cömert ve yumuşak huylu olmakta lazımdır." (beyit:1951)

"Bey çok akıllı olmalı ve aklın kıymetini bilmelidir." (beyit:1954)

"Halk için beyin cesur ve kahraman olması iyidir; işleri ancak bu meziyetlerle karşılamak mümkündür."(beyit:1961)

"Bu beylik işini hep beyler bilir; kanun ve nizam, örf ve adet onlardan gelir." (beyit:1931)

"Beyler örf ve kanuna nasıl riayet ederlerse halk da aynı şekilde örf ve kanuna itaat eder." (beyit:2110)

"Ey hâkim, memlekete uzun müddet hüküm sürmek istersen, kanunu doğru yürütmeli ve halkı korumalısın." (beyit:2033)

Türk hâkimiyet telakkisine göre devlet içinde hükümdarın farklı yeri ve görevleri vardır. Bu anlayış doğrultusunda Yusuf Has Hacib ünlü siyaset kitabında, Kün Togdı'ya "köni törü" yani adil kanun sıfatını vermekle, saltanatın ancak doğru ve özellikle adil kanun ile mümkün olabileceğini göstermiştir (Genç,2002:59).

“Sen adaletle (doğruluk) Tanrı'nın sevgisini kazanırsın; halka kızıp onlara karşı adaletten (doğruluk) ayrılma.” (beyit:5598)

“Beylik çok iyi bir şeydir, fakat daha iyi olan kanundur ve onu doğru tatbik etmek lazımdır.” (beyit:454)

“Bey ne kadar doğru olur ve iyi hareket ederse, Halk için o kadar mes'ud bir devir ve hayat başlar.” (beyit:455)

“Ben işleri doğruluk ile hallederim; insanları bey veya kul olarak, ayırmam.”(beyit:809)

“İster oğlum ister yakınım veya hısımım olsun; ister yolcu, geçici, ister misafir olsun; kanun karşısında benim için bunların hepsi birdir; hüküm verirken hiç biri beni farklı bulmaz.” (beyit:817, 818)

Kutadgu Bilig’de Yusuf Has Hacib, kanun üzere devlet idare etmeyi ya da edememeyi aşağıdaki ifadelerle tasvir etmektedir:

“Ay-Toldı’yı huzura çağırttı; Ay-Toldı girdi ve ellerini kavuşturdu.”(beyit:766)

“Göz ucu ile hükümdara baktı; o kaşını çatmış ve yüzünü buruşturmuş idi.”(beyit:770)

“Bir gümüş taht üzerine oturmuştu; bu tahtın birbirine bağlanmamış üç ayağı vardı.”(beyit:771)

“Elinde büyük bir bıçak tutuyordu; solunda bir acı ot ve sağında şeker bulunuyordu.”(beyit:772)

Hükümdar Ay-Toldı’ya bunların ne demek olduğunu anlatmaya başladı.

Kaynağımızda kanunlar ne kadar iyi uygulanırsa devlet o kadar güçlenir anlayışıyla örtüşen beyitlerden bazıları şunlardır:

“Doğrulukla (adalet) gök ayakta durur; yer sabit olduğu için, üzerinde ot ve ekin biter.” (beyit:5600)

“Ey kanun yapan, iyi kanun koy; kötü kanun yapan kimse, daha hayatta iken, ölmüş demektir.” (beyit:1458)

Türk hükümdarlarına yüklenen görevlerin başında, iyi kanunlar koymak ve kanunları adaletle uygulamak olduğu görülmektedir. Hükümdar tebaasını, törü (töre) hükümleri uyarınca ve adaletle idare etmekle yükümlü idi (Genç,2002:59).

Adalet,“töre”nin en çok değer verdiği şeylerin başında idi (Başer, 1990: 4).

Ancak Türk devlet geleneğinde töre, hükümleri değişmez kalıplar değildi. Bir sosyal ve hukuki normlar toplamı olarak töre, yeniliklere açıktı. Türk hükümdarı yerine ve şartlara göre ve “meclis”lerin tasvibi alınmak üzere, töreye yeni hükümler getirebiliyorlardı. Ayrıca törenin anayasa hükmünde, değişmez prensipleri vardı ki bunlar: Adalet (köniklik), uzluk (iyilik), eşitlik (tüzlük) ve kişilik (insanlık) olarak belirtilmektedir (Kafesoğlu, 1997:247).

Bu konuda Yusuf Has Hacib şöyle diyor:

“İşte bak ben de doğruluk ve kanunum; kanunun vasıfları bunlardır, dikkat et.”(beyit:800)

“Bak bu üstünde oturduğum tahtın üçayağı vardır; ey gönlümü doyuran.”(beyit:801)

“Üç ayak üzerinde olan hiçbir şey bir tarafa meyiletmez; her üçü düz durdukça taht sallanmaz.”(beyit:802)

“Eğer üç ayaktan biri yana yatarsa, diğer ikisi de kayar ve üzerinde oturan yuvarlanır.”(beyit:803)

“Ey becerikli insan, elimdeki bu bıçak biçen ve kesen bir alettir.” (beyit:810)

“Ben işleri bıçak gibi keser, atarım; hak arayan kişinin işini uzatmam.”(beyit:811)

“Şekere gelince, o zulme uğrayarak, benim kapıma gelen ve adaleti bende bulan insan içindir.”(beyit: 812)

“O insan benden şeker gibi tatlı tatlı ayrılır; sevinir ve yüzü güler.”(beyit: 813).

“Zehir gibi acı olan bu Hind otunu ise, zorbalar ve doğruluktan kaçanlar içer.”(beyit: 814)

“Benim bu kanunum hangi memleketeye erişse, o memleket baştan başa taşlık ve kayalık dahi olsa, hep düzene girer.”(beyit: 830)

Yusuf Has Hacib memleketin kilidinin kanun ve ihtiyatlılık olduğuna dikkat çekerek uzun süre hüküm sürmek isteyen hükümdarlara; gafil olmalarını, kanunu adaletle uygulamalarını ve memleketi gözetmelerini tavsiye etmektedir.

“Bir memleketin bağı ve kilidi iki şeyden ibarettir; biri ihtiyatlılık, biri kanun; bunlar esastır.”(beyit:2015)

“Hangi bey memleketeye doğru kanun koydu ise, o memleketini tanzim etmiş ve gününü aydınlatmıştır.”(beyit:2017)

“Adaletle iş gör, buna gayret et; hiçbir zaman zulüm etme; Tanrıya kulluk et ve onun kapısına yüz sür.”(beyit:1451)

“Ey hâkim devler adamı, kötü teamül koyma; kötü kanunlarla dünyaya hüküm edilmez.” (beyit:1459)

“Zulüm yanar ateştir, yaklaşanı yakar; kanun sudur, akarsa nimet yetişir.” (beyit:2032)

Ayrıca Türk hâkimiyet anlayışında hükümdarın yerine getirmesi beklenen bazı görevleri bulunmaktaydı. Hükümdar görevlerini

yerine getirmese, Tanrı, kutu geri alabilirdi. Kutadgu Bilig’de halkın bey üzerindeki haklarından şöyle bahsetmektedir:

“Tebaanın senin üzerinde üç hakkı vardır; bu hakları öde ve onları zorluğa düşürme. Bunlardan biri memleketinde gümüşün ayarını koru (ekonomik istikrar). İkincisi halkı adil kanunlar ile idare et; birinin diğerine tahakküme kalkışmasına meydan verme, onları koru (adalet). Üçüncüsü bütün yolları emin tut, yol kesici ve haydutları ortadan kaldır (asayiş).”(beyit:5574, 5575, 5576, 5577)

SONUÇ

Kutadgu Bilig, İranlıların Şahname’si ile hemen hemen çağdaştır. Şayanıdikkattir ki İran şairi, şiirle İran’ın efsanevi tarihini tasvir ederken Türk mütefekkeri şiirle devlet idaresinden, hukuktan, içtimai ahlaktan bahsetmektedir (Arsal, 1947: 664).

Bu durum Türk devlet geleneğinde “törü” şeklinde ifadesini bulan, Türk kültür tarihinin en eski kavramlarından bir olup muhtevasında kanun üstünlüğünü ve adalet anlayışını barındıran olgunun ne derece önemsendiğinin çok açık bir göstergesidir.

Şüphesiz insanlık tarihinde kanun ve adalet anlayışını devletin merkezine yerleştirmeye çalışan başka milletler de vardır. Türk milleti de tarihinin derinliklerinden günümüze

kadar, zamana ve şartlara göre devletin kanun hâkimiyeti ve adalet anlayışı çerçevesinde nasıl daha iyi yönetileceğinin arayışı içinde olmuştur.

İslam'ın kabulünden önce yazılı olmayıp "törü" kavramıyla ifadesini bulan devleti ve milleti en iyi şekilde yönetme çabası, İslam'ın kabulünden sonra Türk devletlerinde şeri ve örfi hukukun birlikte icrasıyla sürdürülmeye çalışılmıştır. Bu sürecin örfi hukuka yol göstermede en kıymetli ve en eski eseri olan Kutadgu Bilig, çalışmada öne çıkarılan beyitlerinden de anlaşılacağı üzere geleneksel Türk devlet yönetiminde en önemli yere sahip olan hükümdar, kanun ve adaleti temsil etmekte ve bu yolla Türk hâkimiyet anlayışında adaletin yerini ve önemini gözler önüne sermektedir. Bu kıymetli kaynak, Türk gençleri için hukuk, adalet ve nihayet demokrasi gibi kavramlar öğretilmeye çalışılırken öğretmenler için çok kıymetli bir referans olarak durmaktadır.

(Bu çalışma, Akademik Hassasiyetler Dergisi'nin 5. sayısında yayımlanmıştır.)

KAYNAKÇA

ADALIOĞLU, H. H. (2013). *Bir siyasetname olarak Kutadgu Bilig*, Selçuk Üniversitesi

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 237-253.

ANIL YILMAZ, A. (2004). *Kutadgu Bilig'de kadın*. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Velî Araştırmaları Dergisi*, 32, 91-99.

ARSAL, S. M. (1947). *Kutadgu Bilig*. İstanbul Üniversitesi Hukuk

Fakültesi Mecmuası.13(2). 657-683.

ARSLAN, M. (1987). *Kutadgu Bilig'deki toplum ve devlet anlayışı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

BAŞER, S. (1990). *Kutadgu Bilig'de kut ve töre*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

BİNARK, N. (1970). *Kutadgu Bilig'de evlenme, aile ve çocuk terbiyesi*. *Türk Kültürü Kutadgu Bilig Sayısı*, 98, 174-178.

DEMİREL, D. (2014). *Kutadgu Bilig'de devlet yönetimi*. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1 (6), 55-61

DİLAÇAR, A. (1988). *Kutadgu Bilig incelemesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

ERCİLASUN, A. B. (2003). *İlk Müslüman Türk Devletlerinde Dil ve Edebiyat*. *Türkler*, c. 5. Ankara: Yeni Türkiye.

GENÇ, R. (2002). *Karahanlı devlet teşkilatı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

HAS HACİP, Y. (1988). *Kutadgu*

Bilig. (R. R. Arat, Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu.

KAFESOĞLU, İ. (1980). *Kutadgu Bilig ve kültür tarihimizdeki yeri*. İstanbul: Kültür Bakanlığı.

KAFESOĞLU, İ. (1997). *Türk milli kültürü*. İstanbul: Ötüken.

KAYMAZ, Z. (2009). *Kutadgu Bilig hakkında Türkiye'de yapılan yayınlar üzerine bir deneme*. *Turkish Studies*. 4(3), 1408-1422.

ÖZÇELİK, D. (2004). *Sosyal bilgiler öğretiminde siyasetnâmelerin yeri ve önemi (Kutadgu Bilig ve Siretü'l- Mülük örnekleri)*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

TEKŞAN, K. (2012). *Türkçe dersi değerler eğitiminde Kutadgu Bilig'in kullanımı*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) 3(13), 1-17.

TUĞRAL, O. (2008). *Kutadgu Bilig ve Siyasetnâme'de devlet anlayışı*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.

HUKUK TERİMLERİ

ADEM-İ SALAHİYET / YETKİSİZLİK

Adem-i salahiyet; bir kişinin veya bir kurumun sahip olduğu yetki, sorumluluk ve görevlerinin sınırlarını aşması veya istem dışı bir duruma müdahale etmesini ifade eder.

Hukuk sisteminde, yetkisiz bir kişi veya kurumun yargılamaya veya karar vermeye dair yetkisi olmaması durumudur.

Olaylarda veya davalarda haksızlık veya hukuksuzluk yaşanmaması için, yetki ve yetkisizlik konusu yasal düzenlemelerle netleştirilmiş ve bu şekilde hukuksal güvence sağlanmıştır.

AHKÂM-I MAHSUSA / ÖZEL HÜKÜMLER

Ahkâm-ı Mahsusa; genel hükümlerden farklı olarak belirli bir konuya veya duruma ilişkin düzenlemeleri içeren hükümlerdir.

Genel hükümler genel prensipleri veya kuralları içerirken, kanunlar veya anlaşmalar gibi hukuki metinlerin içerisinde yer alan özel hükümler; bir durumu veya bir konuyu daha ayrıntılı olarak ele alır.

Özel hükümlerin amacı, genel hükümlerde yer almayan veya detaylandırılmayan konuları ele almak veya belirli bir duruma özel düzenlemeler getirmektir.

AHVÂL-İ ŞAHSİYYE / ŞAHSİ HALLER

Ahvâl-i şahsiyye; bir kişinin mevcut durumu, duruşu veya halidir. Hukukta ise bir kişinin kendi özel durumunu ya da şahsi tercihlerini ifade eder.

Hukuki düzenlemeler genellikle objektif ve genel prensipler üzerine inşa edilir, bireysel durumlar veya tercihler ön plana çıkmaz. Bazı durumlarda, hukuk kuralları veya hukuki süreçler kişinin bireysel durumunu/tercihlerini dikkate alabilir.

Gerçek kişilerin doğum, ölüm, ehliyet, velayet, vesayet, evlenme, boşanma, nesep ve mirasla ilgili haller kişinin şahsi ahvalini meydana getirir.

AYIBA KARŞI TEKEFFÜL (AYIPLI İFA)

Ayıba karşı tekeffül; satılan şeyin satıcının belirttiği, vadettiği nitelikleri taşımamasından veya bu şeyin değerini ya da sözleşme gereğince ondan beklenen yararları azaltan veya kaldıran eksiklikleri bulunmasından satıcının sorumlu olmasıdır.

Yani, bir şeyin hatalı olduğu durumlarda, hata sorumlusunun gereken sorumluluğu üstlenmesi ve zararı karşılama yükümlülüğü taşımasıdır.

SUÇ

DAVRANIŞINA

ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Dr. Adonis Çiğdem ERKUNT KANOĞLU

Psikolog

Suç tanımı, içinde bulunulan sosyal bağlama ve zamandan zamana değişse de, suç davranışına farklı yaklaşımlar, farklı açıklamalar getirmiştir. Hukuken suç, ceza yasalarını ihlal eden insan davranışı olarak tanımlanırken; sosyolojik açıdan, toplumsal normları ihlal eden durum olarak nitelendirilir. Psikolojik bakış açısı ise suçu bir davranış problemi olarak görür.

Suç davranışı literatürüne, temel olarak insanların neden suç işlediğini açıklamaya gayret eden çalışmalar hâkimdir. Suç davranışı, tek bir faktörle açıklanamayacak kadar uzun, çok yönlü ve karmaşık bir gelişim sürecinin sonucudur.

Bilimsel çalışmalarda suçla ilişkisi sıklıkla değerlendirilen faktörler; cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim seviyesi, çalışma durumu ve geçmişte suça karışma tecrübesidir. Genellikle ceza infaz kurumlarında, hükümlülerden yüz yüze görüşme tekniğiyle beyan esas olarak yürütülen çalışmaların sonucunda ilişkili olduğu saptanan bu değişkenler önleyicilik değeri açısından önem taşımaktadır.

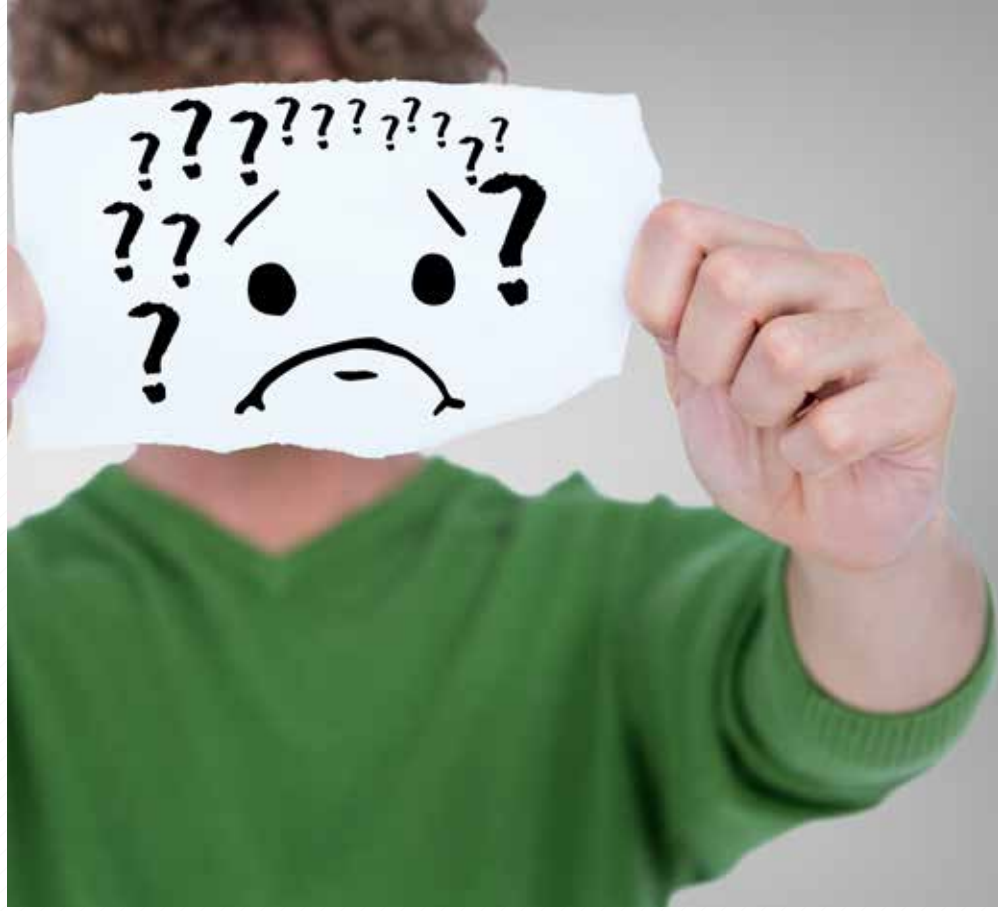
Çünkü, suçlu davranışıyla ilişkili değişkenleri anlamak; önleme, müdahale ve rehabilitasyona yönelik etkili stratejiler geliştirmek için gerekli temel adımdır.

Biyolojik faktörler, bireyin suç davranışına yatkınlığının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Genetik yatkınlıklar, nörolojik anomaliler ve hormonal dengesizlikler, suç faaliyetlerine katılma olasılığının artmasıyla ilişkilendirilmiştir. İkiz ve evlat edinme çalışmaları, genetik ile suç davranışı arasındaki etkileşimi vurgulayarak belirli suç eğilimlerinin kalıtsallığına ilişkin değerli bilgiler sağlamıştır.

Psikolojik değişkenler de suç davranışını etkilemede önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Dürtüsellik, saldırganlık ve düşük empati gibi bireysel kişilik özellikleri, artan suç davranışı riskiyle ilişkilendirilmiştir. Ayrıca psikiyatrik rahatsızlıklar, madde kullanımı ve travma geçmişinin de suç davranışının ortaya çıkmasında etkili olduğu görülmüştür.

Sosyal değişkenler; aile dinamikleri, akran ilişkileri ve sosyoekonomik faktörler dâhil olmak üzere bir çok aktörün dahil olduğu durumları kapsar. Yetersiz ebeveynlik, ihmal, istismar veya aile bireylerinde suç davranışı ve geçmiş cezaevi yaşantısı gibi faktörlerle karakterize edilen aile ortamı, kişinin suç davranışında bulunma olasılığını önemli ölçüde etkileyebilir. Ergenlik döneminde akran baskısı ve suça yatkın akranlarla ilişki, suç faaliyetlerinin benimsenmesine katkıda bulunabilir. Ayrıca sosyoekonomik eşitsizlikler, eğitim fırsatlarının eksikliği ve kaynaklara sınırlı erişim, suç davranışına elverişli bir ortam yaratabilir.

Toplumsal ve kültürel etkileri de içeren çevresel faktörler, suç davranışının yaygınlaşmasına katkıda bulunur. Toplum içi hizmetler ve ekonomik fırsatlara erişimin sınırlı olduğu mahalleler, suç faaliyetlerinin meydana gelme olasılığının daha yüksek olduğu bir

ortamı teşvik edebilir. Suça ve güvenlik güçlerine yönelik tutumlar da bireylerin kabul edilebilir davranış algılarının şekillenmesinde rol oynamaktadır.

Son dönemde yapılan çalışmalar, yukarıda anılan değişkenlerin suç davranışını doğrudan etkilemediğini, kişinin suç davranışını ortaya koymasına giden yolda hazırlayıcı olduğunu, bir çok faktörün suç davranışının ortaya çıkması için birlikte hareket ettiğini göstermiştir. Yaş ve cinsiyetler arası karşılaştırmalar ise bu değişkenlerin grupların suç davranışını açıklamada farklılıklar gösterdiğini vurgulamaktadır.

Çalışma sonuçlarına göre, suç davranışı göstererek

hapis cezası alan erkeklerin büyük çoğunluğunun ilköğretim mezunu olduğu; çoğunlukla nitelik gerektirmeyen ve beden gücüne dayalı işlerde çalıştıkları görülmektedir. Düzenli gelir sahibi olmayan bu grubun çok azı sigortalı çalışma tecrübesine sahiptir.

Medeni durum açısından değerlendirildiğinde çoğunlukla hiç evlenmemiş veya boşanmış oldukları, varsa bile genellikle çocuklarıyla görüşmedikleri tespit edilmiştir. Alkol ve uyuşturucu madde kullanımı tecrübesi olan, aile bireylerinin veya kendisinin psikiyatri servisine başvurusu bulunan grupta kendine zarar verme ve intihar tecrübesi de ne yazık ki sıklıkla görülmektedir.

Çocukluk deneyimlerine bakıldığında tamamına yakınının çocukluk döneminde öz anne ve babasıyla büyüdüğü, ancak cezaevi yaşantısı sebebiyle babanın olmadığı, bu sebeple anneleri tarafından büyütüldükleri gözlenmiştir.

Suç davranışı göstermiş erkeklerin genellikle annelerini "okuma-yazma biliyor" olarak nitelendirdiği ve annelerinin hiç çalışmadıklarını belirttikleri görülmektedir. Büyük bir kısmının babasının ilkokul mezunu olduğu ve yarıdan fazlasının nitelik gerektirmeyen işlerde çalıştığı belirtilmiştir.

Şiddet deneyimine bakıldığında çocukluk döneminde aile içerisinde

fiziksel, duygusal ya da cinsel şiddet mağduru olduklarını ifade ettikleri görülmektedir. Kendisi mağdur olmayan bireylerin ise neredeyse tamamı aile içi şiddete şahitlik ettiklerini söylemektedir. Suç davranışı gösteren erkek grubu için aile fertlerinde cezaevi yaşantısı hiç de nadir görülen bir durum değildir. Büyükbaba, baba ya da erkek kardeşte suç geçmiş sıklıkla dile getirilmektedir.

Erkeklerle benzer şekilde kadın suçluluğunu açıklamaya çalışan teoriler de yaş, eğitim seviyesi, meslek, ekonomik durum, ırk ve aile yaşantısı ile ilgili değişkenleri kullanmışlardır.

Bu çalışmaların neticesinde kadın suçluların erkeklere göre daha genç, yalnız, eğitim seviyesi yetersiz, iş gücü becerilerinden yoksun, sınırlı çalışma deneyimi olan, ekonomik sıkıntılar yaşayan, kamu yardımlarına bağımlı, sosyal açıdan izole ve çoğunlukla azınlık gruplara mensup kişiler olduğu görülmüştür (Covington, 2001). Bu kadınların bebeklik dönemlerinde başlayan fiziksel, duygusal ve cinsel istismar deneyimi yaşamış, tedavi edilmemiş akıl sağlığı sorunları bulunan ve madde bağımlılığından mustarip olan bireyler olduğu ortaya konulmuştur. Çoğunluğunun cezaevine girmeden önce ve sonra çocuklarının bakımından tek başına sorumlu oldukları tespit edilmiştir.

Steffenmeiser ve Allan (1998), kadınların ve erkeklerin yaşamları

arasında "derin farklılıklar" bulunduğunu; bunun da suç işleme kalıplarını şekillendirdiğini belirtmektedirler.

Kadınlar için suç işleme döngüsü genellikle bir mağduriyet deneyimi ile başlamaktadır. Mağduriyet deneyimleri genellikle hayatları boyunca devam etmekte ve çoğu zaman suç eylemlerinin nedenlerini oluşturmaktadır. Aile içi şiddet, kendilerini ve çocuklarını geçindirme mücadelesi ile madde bağımlılığı kadınları suça iten faktörlerin başında gelmektedir. Kadınlar tarafından işlenen suçların çoğunluğu uyuşturucu ve ekonomi nedeni suçlardır ve temelde hayatta kalabilmek için suç işlemektedirler. İstismarcı bir partner tarafından şiddet ve manipülasyona maruz kalma, kadın suçluluğunda rol oynasa da akran baskısı erkeklerde daha belirgin rol oynamaktadır. Kadınların statü kazanmak ya da heyecan arayışı için suç işleme olasılığı, erkeklerden daha düşüktür (NOMS, 2012).

Çocuklarda ise çalışma sonuçları akran etkisinin, parçalanmış aile yapısının, düşük okul başarısı ve ekonomik yetersizlikler ile bunlara bağlı olarak çocuğun çalışma hayatına dâhil olmasının suça sürüklenmeye neden olduğunu göstermektedir. Ayrıca, ailede suça karışmış bireyin varlığı ile sokakta yaşamanın da çocuklarda suça sürüklenme ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Suç davranışını ortaya çıkartan faktörlerin karmaşık etkileşimini anlamak, suç teşkil eden davranışları önlemek ve iyileştirmek için bütünsel ve etkili stratejiler geliştirmek açısından çok önemlidir. Esasen toplum, bireylerin neden suç işlediğinden ziyade suç eyleminin sonuçlarıyla ilgilenir. Zira suç davranışı, sadece olayın birincil mağdurunu etkilemez, bir dalga etkisiyle önce mağdurun yakın çevresini, sonra uzak çevresini ve nihayetinde buna şahit olan, medya etkisiyle haberdar olan toplumu huzursuz eder.

Şiddet içeren suçlar toplum tarafından daha büyük bir dehşet duygusuyla karşılanır. Suç işlemiş kişilerin ceza alarak cezaevine gönderilmesi, mahkumiyet, süresi boyunca toplumda huzur ve güven ortamı yaratabilir, fakat bu durum tahliye sonrasında değişebilir. Zira hapis cezasının bireylerin davranışları üzerindeki etkisini araştıran çalışmalar, bireylerin özgürlüğünün kısıtlanmasının onun suç davranışından uzaklaşması için yeterli olmadığını göstermektedir.

Norveç, % 20 ile dünyadaki en düşük yeniden suç işleme oranına sahip ülke olmasına rağmen, diğer ülkeler bu istatistiği paylaşmamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Bürosunun (U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics) yayınladığı 2009 yılı araştırma sonuçlarına göre hükümlülerin üçte ikisinden fazlası salıverilmelerini takip

eden üç yıl içerisinde yeniden suç işlemektedirler. Problemi daha net tanımlayabilmek için cinsiyetler arası farkların ortaya konulduğu çalışmalar da yapılmıştır. İngiltere İçişleri Bakanlığının 2012 yılında yayımladığı raporda kadınlar arasında yeniden suç işleme oranı % 18,5 olarak belirtilmiştir (NOMS, 2015). Bu oranın erkeklerle kıyaslandığında (% 27,7) daha düşük olduğu yine aynı raporda ortaya konulmuştur.

Türkiye’de 2011 yılında yapılan bir çalışmada kişilere yeniden suç işleme ihtimalleri sorulmuş ve bizzat değerlendirme yapmaları istenmiştir. Öldürme suçu işleyenlerin % 57,3’ü, cinsel içerikli suç işleyenlerin % 16’sı bu ihtimalin olmadığını belirtirken geri kalan

kişiler bu ihtimalin çeşitli derecelerde var olduğunu bildirmişlerdir.

Çalışma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere ceza infaz kurumundan tahliyelerinin ardından, kişiler, yeniden suç döngüsüne girebilmektedir. Bu sebeple, ceza infaz kurumunda bireylerin sosyalleşmesi ve tekrar suç işlemesini engellemek için, tahliye sonrası topluma kazandırma çalışmaları yürütülmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu iyileştirme çalışmalarının bireyi suç davranışına yaklaştıran risk faktörlerine, bireyin yeteneklerine ve öğrenme stilleri ile bireyin ihtiyaçlarına da yönelik olması gerekir. Zira suçun bireysel olması gibi, suçu ortaya çıkartan koşullar da

bireyseldir. Tüm dinamikleri aynı görerek herkese aynıyla uygulanan tek düze çalışmaların bu farklılığı yok sayması ve emekleri boşa çıkartması kabulü zor ama doğal bir sonuçtur.

Bu nedenle topluma yeniden kazandırma sürecinde yapılan değerlendirmeler, bireye özgü hâle getirilmeli ve kişinin yeniden suç işlemesini etkileyen durumları ortadan kaldıracak kaynakları barındıran bir süreci içermelidir (Malloch, 2008). Bu sebeple son yıllarda bireysel kriminojenik ihtiyaçların haritalandırılmasının risk değerlendirme ve önleme stratejilerini geliştireceği savunulmaktadır. Yeniden suç işleme eğilimiyle ilişkili risk faktörleri, statik (değişmez)

ya da dinamik (değişebilir) faktörler olarak iki şekilde sınıflandırılmaktadır (Andrews ve Bonta, 2006).

Statik faktörler bireyin geçmiş yaşantılarını içerirken; değişebilen dinamik faktörler, kişilik özellikleri, beceri ve tutum tutarlılık gösteren ancak üzerinde çalışıldığında değiştirilebilen risk faktörlerini içerir. Geçmiş cezaevi tecrübesinin olup olmaması, statik bir değişkenken, madde kullanımının varlığı ya da suça yatkın bir çevrede yaşama, dinamik risk faktörlerine örnek verilebilir. Dinamik ve statik risk faktörlerini bir arada değerlendirmek, bireyin suç davranışını neden gösterdiğini anlamakta yardımcı olur.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de suç davranışında bir artış olduğu gözlenmektedir. Hem toplumda yaşanan mağduriyet ve huzursuzlukların artması hem de yargı aktörleri üzerindeki yükün artması anlamına gelen bu artışın önlenmesi için yürütülecek tüm iyileştirme ve önleme çalışmalarının kanıta dayalı, etkin, verimli ve en önemlisi, kalıcı olması gereklidir.

Suç davranışının biyolojik, psikolojik, sosyal ve çevresel faktörlerin karmaşık etkileşimiyle ortaya çıkan çok yönlü bir olgu olduğu ve müdahalelerin her vakanın kendine özgü koşullarına göre uyarlanması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Etkili, topluma yeniden kazandırma programları yalnızca suç tekrarının azaltılmasına katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda daha kapsayıcı ve iyileştirici bir ceza adaleti sistemini de teşvik eder. Bu alanlarda sürekli araştırma, suçluluğun kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını teşvik etmek ve sonuçta hem kamu güvenliğini hem de bireylerin başarılı bir şekilde toplumsallaşmasını teşvik eden, kanıta dayalı politika ve uygulamaların geliştirilmesine yardımcı olmak için hayati öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

Andrews, D.A. , ve Bonta, J. (2006) *The Psychology of Criminal Conduct. 4th Edition, LexisNexis, Newark, NJ.*

Bureau of Justice Statistics. (2011). *Federal Justice Statistics, 2009. Washington, DC: USDOJ.*

Covington, S., (2001) *Creating gender-responsive programs: The next step for women's services. Corrections Today, 63 (1), 85-87.*

Malloch, Margaret S. (2008) "A Spoonful of Sugar? Treating Women in Prison", Anderson, Tammy (der.) *Neither Villain nor Victim (s. 139-156 içinde), Rutgers University Press, USA.*

National Offender Management Service (NOMS). (2012) *A Distict Approach: A Guide for Working with Women Offenders. London: Ministry of Justice, NOMS.*

National Offender Management Service (NOMS). (2015) *Better Outcomes for Women Offenders. London: Ministry of Justice, NOMS.*

Steffensmeier, D., & Allan, E. (1998). *The nature of female offending: Patterns and explanations. In R. T. Zaplin (Ed.). Female offenders: Critical perspectives and effective interventions (pp. 5-29). Gaithersburg, MD: Aspen.*

BİR SOKAK ÖYKÜSÜ

Mustafa YATMAZ

Hâkim

Maddi açıdan yoksul olmanın insan olma özelliğimizi ve onurumuzu terk etmek için yeterli olmadığını haykıran bir ders:

Onuru olan biri asla yoksul değildir!

Ekim ayının yağmurlu bir günü Budapeşte'ye ayak bastığımda, sonbahar, Budapeşte'ye gelmiş ve yerini yavaştan kış mevsimine bırakmaya hazırlanıyordu. Geldiğim toprakların sıcak ikliminden olsa gerek, soğuk havaya hazırlıklı değildim. Yağmurlu bir sonbahar akşamı, bana, dünyada yalnız ve gurbette olduğumu fısıldarken belki de bu düşünceden kaçmak için hızlıca otelime doğru gitmeye karar verdim.

Şehir çoktan sessizliğe bürünmüş, dışarıda benim gibi yabancılar ve evlerine dönmekte olan insanlar kalmıştı. Tabii gidecek bir yeri olmayan evsizler de kendileri için en iyi köşelerde kalmışlardı.

Gördüğüm evsizler bana yıllar önce bir gazetede hikâyesini okuduğum bir adamı anımsattı. Budapeşte'de kaldığım sonraki günlerde bu hikâyenin izlerini sürmeye karar verdim.

Budapeşte'nin zengin semtlerinden birinde, kim tarafından hazırlatıldığı bilinmeyen ve bir banka iliştilen kitabede şunlar yazılıydı:

"Hayatının son iki yılını Abraham SANDOR burada geçirdi. Emekli bir madenciydi. Gururlu ve edebiyat aşığı bir insandı! Onuru olan biri asla yoksul değildir."

Semt sakinleri ve gelip geçenler Abraham

SANDOR'un iki yılını bankın üzerinde geçirdiği hayatı anlatırken, Macaristan'da gazeteler ve televizyonlar da edebiyat aşığı bu evsizi görmezden gelememişlerdi. En azından iki yılını geçirdiği bankta ölümünün ardından...

Her bir görgü tanığı semtlerindeki bir banka yerleşerek hayatlarına konuk olan bu adamın hayat hikâyesini kendince anlatmaya başlamıştı:

"İki yıl kadar önceydi. Bir gün ansızın bu bankın üzerinde gördük onu. Kimsesizdi, konuşmadan, gelip geçene laf atmadan, dilenmeden orada öylece oturuyordu. Orayı mekân edinmişti yani."

"Yakında oturuyorum, gelip geçerken bakardım.

Farklıydı. Boş şişeleri topluyor, onları geri götürüp eline geçen parayla karnını doyuruyordu. Boş zamanlarında sürekli kitap okuyordu."

"Tam karşıdaki evde oturuyorum. Çok düzenliydi. Geceleri orada uyuyordu. Ama akşam, üzerine örttüğü battaniesini sabah hep toplar, katlar, bankın altında eşyalarını tuttuğu valize koyardı. Bir gün elinde bir süpürgeyle gördük onu. Bankın çevresini süpürdü, temizledi. Sonra da bu temizlik işini her gün yapmaya başladı. Yakınlardaki dükkânların önünü, karşıdaki bankanın çevresini de süpürüyordu. Sanırım ona bu nedenle dükkân sahipleri birkaç kuruş veriyorlardı."

"Gelip geçerken onu süzerdim. Bir gün göz göze geldik. Bakışlarında ne bir yakarış, ne de bir alttan alış vardı. Eşit insanlar birbirine nasıl bakarsa o da öyle bakıyordu. O bakışın etkisinden kurtulamadım. Bu adamda ne olabilirdi ki, öyle bakıyordu. Eninde sonunda sokakta yaşayan bir dilenci değil miydi? Tabii dilendiğini görmedim, ama nihayetinde sokakta yaşayan bir evsizdi."

"Karşıdaki dükkânda çalışıyorum. Kitap okuduğumu görüyordum sürekli. Önceleri başkalarına kendini kültürlü göstermek için elinde kitap tuttuğunu düşündüm. Ama gelip geçene aldirmeden okuduğumu da ayırt edebiliyordum. Nasıl böyle kaygısızca kitap okuyabilirdi? Başının üzerinde bir çatı bile yokken? Bir gün

yanına gittim. Kitabı ben de severim. Elinde bildiğim bir kitap vardı. Selam verip yanına oturdum ve bir buçuk saat kitap üzerine konuştuk.”

“Şu yukarıdaki şirkette çalışıyorum. Her gün buradan geçerken onu görürdüm. Havalar soğumuştur. Bir gün evden gelirken, kocamın zaten artık giymediği sıcak bir paltosunu getirdim. Ona uzattım, «bunu ister misiniz» dedim. Bana baktı, gülümsedi, teşekkür etti. Samimiydi, ama bir dilencinin şükranı yoktu gözlerinde. Şaşırdım.”

“Bir sokak yukarıda yaşıyorum. Emekliyim. Onu bir süredir takip ediyorum. Havalar iyice soğuyunca ona gün aşırı yemek getirmeye başladım. Onunla olan sohbetlerimin

tadını unutamıyorum. Hayatı hakkında konuşmak istemezdi. Taşradan geldiğini, emekli olduğunu biliyorum sadece. Evi yoktu. Neden evsiz kaldığını kimseye anlatmadı. Bu onun sırrıydı ve kendisine kimsenin acımasını istemiyordu.”

“Liseye gidiyorum. Bir gün elinde, edebiyat dersimizde zorunlu olarak okutulan bir kitap gördüm. Zaten selamlaşmıştık. ‘Yahu bunda ne buluyorsun da okuyorsun? Bizim için okunması zorunlu, ona rağmen okumuyoruz’ dedim. Eliyle bankını işaret etti. Oturdum. Bana o kitabın hiç görmediğim bir yönünü anlattı. Bir edebiyat hocası gibiydi.”

“Evsizlerin zorunlu olarak toplandığı belediye pansiyonlarına gitmek

istemezdi. Bir kez orada uyudum, her şeyimi çaldılar demişti. Soğuk kış gecelerinde karşıdaki iş merkezinin havalandırmasının çıkışına gider, orada ısınır, sonra geri dönerdi. Bir gün elinde, yüzünde şişlikler, morluklar gördüm. ‘Ne oldu’ dediğimde, ıstırapla gülümsedi, ‘önemli değil’ dedi.”

“Son günlerde neşesini kaybetmişti. Zamanının çoğu kısmını bankın üzerinde yatarak geçiriyordu. Bir gün C vitamini falan götürdüm. Kalktı, oturdu, teşekkür etti. Acı çekiyordu belliydi, ama yakınmadı.”

“Aşağıdaki manavın orada çalışıyorum. Bir gün ansızın geldiği gibi kayboldu. Kimse nereye gittiğini anlamadı. Varlığıyla olduğu gibi yokluğuyla da bizi etkiledi. Eksikliğini duymaya başladık. Sonra da bir gece işte bu kitabeyi biri bu banka ilişti. Ölmüştü. Nasıl yaşadıysa öyle, yani gururla aramızdan ayrıldı.”

Abraham SANDOR’un öyküsü sıradan bir sokak öyküsü mü? Evet, bir yanıla sıradan bir sokak öyküsü.

Ama diğer taraftan bu sıradan sokak öyküsünün hayatın öncelikleri konusunda bize dersler verdiği çok açık. Toplumun dışladığı, insanların görmezden geldiği evsizlerin, bir zamanlar normal bir yaşamlarının olduğunu gösteren bir öykü. Son olarak maddi açıdan yoksul olmanın insan olma özelliğimizi ve onurumuzu terk etmek için yeterli olmadığını haykıran bir ders:

Onuru olan biri asla yoksul değildir!

Sıcak Kahve Davası

1992 yılında Amerika Birleşik Devletleri, New Mexico, Albuquerque’de bulunan McDonald’s şubesinden arabaya alınan sıcak bir kahve, bütün ülkeyi etkileyen bir hukuk mücadelesine dönüştü.

Hazır yemek devi McDonald’s ile 79 yaşındaki Stella Liebeck arasında yaşanan ve günümüzde de hâla tartışılan bu dava; tüketici hakları, ürün sorumluluğu ve adalet sistemi konularında bir dönüm noktası oldu.

79 yaşındaki Stella Liebeck, Albuquerque’deki McDonald’s şubesinden arabaya bir fincan sıcak kahve satın alır. Arabada, hazır yemek devinden aldığı kahve bardağının kapağı açılır, sıcak kahve üzerine dökülür ve Liebeck’in vücudunda ciddi yanıklara neden olur.

Stella Liebeck önce McDonald’s ile uzlaşma yoluna gider ancak şirket kendisine sadece 800

dolarlık bir teklif sununca Liebeck, kahvenin aşırı derecede sıcak olduğunu ve şirketin potansiyel tehlikeler hakkında kendisine yeterince uyarıda bulunmadığını iddia ederek McDonald’s’a karşı maddi ve manevi tazminat davası açar.

Liebeck’in avukatları, şirketin kahvenin yüksek sıcaklığı ve bardağın düşük kalitesi gibi konuları değerlendirmedini iddia ederek tıbbi masraflar, acı ve ıstırap ile meydana gelen zararlar için şirketten tazminat talep ederler. Ayrıca, şirketin kendi çalışanlarında bile yüzlerce kahve yanığı vakasının görüldüğünü ve bile bile aşırı sıcaklıkta servis yapmaya devam ettiğini iddia ederler.

Buna karşılık McDonald's, kahvenin endüstri standardı olan sıcaklıkta ve gerektiği gibi sıcak servis edildiğini, ihmal nedeniyle meydana gelen yanıklardan Liebeck'in sorumlu olduğunu savunur.

Dava, hem ABD'de hem de dünyada dönüm noktası niteliğinde bir hukuk mücadelesine sahne olur.

Ülke çapında ses getiren yargılama sonucunda jüri, Stella Liebeck'in yaralanmalarında McDonald's'ı kusurlu bulur ve mahkeme tarafından Liebeck'e 2.86 milyon dolar tazminat ödenmesine karar verilir. Ancak daha sonra temyiz sürecinde bu tazminat 600 bin dolara indirilir.

Mahkeme kararında tazminata ek olarak üzerinde "Dikkat: İçecek sıcaktır" uyarısı olan kahve bardaklarının kullanılması gerektiğine hükmedilir.

Davanın sonucu, kamuoyunda büyük yankı uyandırır. Haksız fiil reformu ve Amerikan hukuk sistemi hakkındaki tartışmaların odak noktası hâline gelir. Medyanın ve uzmanların tartışmaları, haksız fiile ilişkin reformları gündeme getirir.

Kararı eleştirenler, Liebeck'i ağgözlü bir fırsatçı olarak tanımlayıp aşırı bir tazminata hükmedildiğini ve kararın bireylerin anlamsız davalar yoluyla beklenmedik mali kazançlar aradığı bir

kültürün simgesi hâline geleceğini belirtirken, kararın lehinde olanlar ise McDonald's'ın kahvelerinin sıcaklığıyla ilgili çok sayıda şikâyet almasına rağmen yeterli önlem almadığını ve vücudunda ciddi yanıklar oluşan Liebeck'in kurumsal ihmalin kurbanı olduğunu göz önüne alarak kararın haklı olduğunu savunurlar.

Amerikan hukuk tarihinde bir dönüm noktası haline gelen "McDonald's Sıcak Kahve Davası", tüketici davalarında standardı belirleyen ve dikkatsizlik durumunda tazminat hükümlerini güçlendiren bir dava olarak tarihe geçer. Hukuki bir anlaşmazlığın ötesinde, kurumsal çıkarlar ile tüketici hakları

arasındaki çatışmayı simgeler.

Birbirine çok zıt görüşlere rağmen, dava; ürün güvenliği, tüketici hakları, kurumsal hesap verebilirlik, ve şirketlerin tüketicileri koruma görevi konusunda önemli bir mihenk taşı hâline gelir. Vatandaşların bireysel olarak şirketleri ihmallerden sorumlu tutma gücünü artırır, tüketici güvenliği ve kurumsal sorumluluk konusunda farkındalığın artmasına yol açar.

Şirketlerin tüketiciyi önemsemesi gerektiğinin altını çizer ve ihmalden zarar gören bireyler için adaletin sağlanmasında hukuk sisteminin rolünü

gösterir. Bu nedenle dava; bireysel tüketicilerin, şirketleri eylemlerinden sorumlu tutabileceklerini vurgular.

“McDonald’s Sıcak Kahve Davası”; sonucu itibarıyla tüm dünyada büyük yankı uyandırır. Bazıları bu kararı abartılı bulurken, bazıları da tüketici haklarının korunması ve ürün sorumluluğunun önemine dikkati çeker.

Dava, hatalı ürünlerin ciddi sonuçlara yol açabileceğini, ürünlerin tüketiciye güvenli şekilde sunulması konusunda üreticilerin daha fazla sorumluluk taşıması gerektiğini ve tüketicilerin haklarını aramak için yasal yollara başvurmaları gerektiğini ortaya koyar.

Bu davayla birlikte, işletmelerin güvenlik uyarılarına daha fazla özen göstermeleri gerektiği anlaşılır. Ürünlerin doğru şekilde etiketlenmesi, tüketicilerin ürünlerin potansiyel risklerini daha iyi anlamalarını ve sonuçta daha güvenli ürün alma konusunda daha bilinçli kararlar vermelerini sağlar.

Sonuç olarak; “McDonald’s Sıcak Kahve Davası”, etrafında yaşanan tartışmalara rağmen sıcak içeceklerin tüketimi konusunda önemli bir dönüm noktası hâline gelir. Sadece bir tazminat davası olmaktan çıkar ve aynı zamanda tüketici sağlığı, şirketlerin sorumlulukları gibi konularda toplumda

bilincin artmasına katkıda bulunur.

Liebeck’in açmış olduğu sıcak kahve davasının sonucunda gıda ve içeceklerin servis edilme sıcaklıklarına ilişkin standartlar yeniden gözden geçirilir ve uyarı etiketlerinin kullanımı yaygınlaşır.

Bu dava; ürün sorumluluğu ve uyarı etiketlerinin önemi konusunda farkındalığın artmasına yol açar. Adalet sisteminin tüm tarafların haklarını eşit şekilde koruyan bir rol üstlenmesi gerektiğini gösterir. Ürün güvenliği, tüketici bilincinin önemi ve adil bir yargılama sürecinin gerekliliği konusunda dersler sunar.

YENİ KİTAP

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

yayin.taa.gov.tr

@AdaletAkademisi

YENİ KİTAP

**6136 SAYILI
ATEŞLİ SİLAHLAR VE BIÇAKLAR İLE
DİĞER ALETLER HAKKINDA KANUN
KAPSAMINDAKİ SUÇLAR**

yayin.taa.gov.tr

@AdaletAkademisi

Türkiye Adalet Akademisi Yerleşkesi...

